

Bazyli Białokozowicz

Profesor Ryszard Łużny i jego wschodniosłowiańskie fascynacje naukowe : kształtowanie się kulturologicznej szkoły badawczej

Acta Polono-Ruthenica 2, 3-41

1997

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

*Profesorowi Ryszardowi Luźnemu
twórcy kulturologicznej szkoły badawczej
w slawistyce polskiej
na Jego Siedemdziesięciolecie*

*w dowód uznania i wdzięczności
tom niniejszy dedykuje
Instytut Słowiańszczyzny Wschodniej
Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Olsztynie*

Raymond Lummis

Profesor Ryszard Łużny
i jego wschodniosłowiańskie fascynacje naukowe.
Kształtowanie się kulturologicznej szkoły badawczej

Gdy myślisz rok naprzód - siej ziarno,
Gdy myślisz dziesięć lat naprzód - posadź drzewo.
Jeśli myślisz sto lat naprzód - ucz ludzi.
Siejąc ziarna zbierzesz jednokrotnie.
Sadząc drzewa uzyskasz zbiór dziesięciokrotny,
Ucząc ludzi uzyskasz zbiór stokrotny.¹

Virtus. repulsae nescia sordidae,
Intaminatis fulget honoribus.²

Chrześcijaństwo to nie tylko wiara w Boga.
lecz również w człowieka, w możliwość odnalezienia
w człowieku tego, co boskie.³

Не чоловік, а золото, за що візьметься,
те й зробіть.⁴

Przytoczone motta i zawarte w nich myśli doskonale oddają - jak sądzę - zarówno charakterystyczne cechy osobowości Profesora Ryszarda Łużnego, jak i jego rolę, znaczenie i trwałe zasługi w humanistyce polskiej w zakresie slawistyki ze szczególnym uwzględnieniem Słowiań-

¹ Anonimowy poeta chiński, 500 r. przed Chrystusem. Z publikacji dobroczynnej organizacji *Głodowy Projekt*, San Francisco, Ca. USA. Podaję wg: Aurelio Peccei, *Podstawowa mądrość naszych czasów*, „Nauka Polska”, (Warszawa) 1984, nr 3, s. 55.

² Horacy (Quintus Horatius Flaccus), *Pieśni*, III, 2, 17-20. *Obca urzędom, świata zaszczytom / cnota jaśnieje blaskiem jak klejnot*. Cyt. wg: Horacy, *Pieśni*, przeł. S. Gołębiowski, Warszawa. LSW 1972, s. 233.

³ M. Bierdiajew, *Okruchy twórczości*, wybrał i przeł. Z. Podgórzec, Białystok. Wyd. „Łuk” 1993, s. 19.

⁴ М. Рошенко, *Українські народні прислів'я та приказки*, частина III, „Над Бугом і Нарвою - Над Bugiem i Narwią”, R. 6. (Bielsk Podlaski) 1996, nr 3, s. 35.

szczyzny wschodniej oraz jej powiązań z kulturą polską i zachodnioeuropejską. Lucjan Suchanek zarysowując sylwetkę naukową z okazji sześćdziesięciolecia jego urodzin nie tylko uwypuklił rozległe zainteresowania, głęboką kompetencję i niezwykłą pracowitość, ale również skonstatował: „Dziela jego odznaczają się rzetelnością naukową i klarownością wykładu, są przekonujące metodologicznie i solidnie uargumentowane. R. Łużny podejmuje tematy ważne, często zupełnie niemal nie opracowywane. Stąd ich walor odkrywczości i siła inspiracji”⁵.

Do takich zagadnień zaliczył m.in. „problematykę kulturologiczną i temat pogranicza kultur Zachodu i Wschodu oraz związku kultury współczesnej z życiem ideowym”⁶. Tematyka ta stała się szczególnie znacząca i doniosła w ciągu ostatnich kilkunastu lat. Do podjęcia pogłębionych badań naukowych nad tymi kwestiami predestynowało go niejako wschodniogaliczyjskie pogranicze kulturowe, z którego się właśnie wywodzi. W swoim zarysie autobiograficznym napisze:

Urodziłem się - ja, Ryszard Jan Łużny narodowości i obywatelstwa polskiego - dnia 10 września 1927 roku we wsi Wolczków powiatu i województwa stanisławowskiego, ochrzczony w parafii rzymskokatolickiej w Mariampolu - w rodzinie Bartłomieja Łużnego, syna Jana oraz Anny z d. Pausz, i Stefanii Łużnej z d. Reitmayer, córki Józefa i Zuzanny z d. Spilka, jako pierwszy z trzech synów nauczyciela szkoły powszechnej z polskim oraz ruskim (ukraińskim) językiem nauczania.

Ojciec mój Bartłomiej, średni syn Jana, chłopca ze wsi Krymidów w tejże okolicy nad Dniestrem niedaleko historycznego Halicza, na styku więc Podola i Pokucia, był inteligentem w pierwszym pokoleniu, który w przeciwieństwie do dwóch pozostałych na roli braci miał możliwość ukończenia szkoły średniej (seminarium nauczycielskiego) i uprawiania zawodu pedagoga kolejno w szkołach powszechnych utrakwistycznych (pełnił w nich także z reguły funkcję ich

⁵ L. Suchanek, *Profesor Ryszard Łużny. Szkic biobibliograficzny w sześćdziesięciolecie urodzin*. [w:] *Kultura bizantyjska, jej późniejsze słowiańskie wcielenie i kontynuacje*. Materiały Sekcji Bizantyno-Słowianoznawczej. „Musica Antiqua Europae Orientalis”, VIII, vol. 2: „Acta Slavica”, editionem curavit Andrzej Szwalbe, ediderunt A. Bezwiński i E. Harendarska, Bydgoszcz, Filharmonia Pomorska im. Ignacego Paderewskiego 1988, s. 21. Zob. omówienie tej edycji: B. Białokozowicz, *Sześćdziesięciolecie Ryszarda Łużnego*, „Slavia Orientalis”, R. 38. (Warszawa) 1989, nr 3-4, s. 623-641.

⁶ L. Suchanek, op. cit., s. 21.

kierownika) niepełnoklasowych w Wolczkowie, Drohomirczanach, Uhornikach-Mykietyńcach w tymże powiecie stanisławowskim.⁷

Utraktywistyczny system nauczania polegający na używaniu dwu języków wykładowych - polskiego i ukraińskiego - był wyrazem bilingwizmu tego obszaru, odzwierciedlającego przy tym etnograficzną i narodową oraz historyczną, religijną i kulturową specyfikę regionu. Nawiązując do modeli współżycia różnych narodów, narodowości i ras w Galicji Wschodniej Andrzej Kuśniewicz - znany i ceniony prozaik i poeta, sam wywodzący się z Kowenic spod naddniestrzańskiego Sambora i w swojej twórczości udatnie penetrujący złożoną galicyjską tematykę narodowościową - w następujący sposób określił znaczenie kulturowe owych kresów:

To jest temat sam w sobie. Większość stanowiła ludność ukraińska z pewną domieszką polską (w miasteczkach), a obok tego Ormianie i Żydzi ze swoją specyficzną kulturą i ogromnym wpływem. Jak zawsze, pogranicze językowo-kulturowe dawało rezultaty ciekawe. Cały pas tzw. dawnych Kresów Wschodnich położonych pomiędzy Rosją, Ukrainą, Polską i Litwą, a dziś tworzących Litwę, Białoruś, Ukrainę Zachodnią i Przeddnieprzańską, tworzył taki interesujący obszar. Podobnie rzecz się ma na przykład z Sycylią, występują tam cechy kulturowe, których nie ma w innych częściach Włoch, podobnie jest z całą Hiszpanią, zwłaszcza z rejonem leżącym na południe od Tagu; byli tam Wizygoci, Wandalowie (stąd Andaluzja), ale potem jeszcze kultura kalifatów arabskich z Kordoby, najwyższa wtedy w naszym świecie, Żydzi. I tę mieszaninę widać, nawarstwianie kultur czuje się do dzisiaj. Galicja - całe Kresy - też miała tę wspólnotę wyrosłą z przeróżnych mieszanin.⁸

Ta właśnie „wspólnota wyrosła z przeróżnych mieszanin” urzekła przez całe życie Ryszarda Łuźnego, dając w późniejszym okresie obfity plon naukowy w postaci monografii, rozpraw, studiów i licznych artykułów. Nie oznacza to wcale, iż polsko-ukraińskie stosunki społeczno-narodowe, polityczne i religijne układały się wzorowo. Nie był to zwycięski marsz w takt brawurowej muzyki orkiestry dętej. Wręcz odwrotnie - obok

⁷ R. Łuźny, *Autor o sobie samym, czyli szkic do biografii*, [w:] G. Przebinda, J. Świeży, *Ryszard Łuźny. Spis publikacji 1955 - 1997*, Kraków, Uniwersytet Jagielloński - Instytut Filologii Wschodniosłowiańskiej 1997, s. 68.

⁸ *Z amatorstwa. Z Andrzejem Kuśniewiczem rozmawia Teresa Krzemień*, „Polityka”. (Warszawa) 1985, nr 22, s. 1.

licznych przykładów zgodnego i przyjaznego współżycia - powstawały i rozwijały się również konflikty, starcia i niezliczone nieporozumienia, co też prowadziło do tragicznych aktów terroru i zbrodni.⁹

Ojciec Ryszarda Łuźnego, Bartłomiej, jako kierownik wymienionych wyżej utrakwistycznych szkół powszechnych wychowywał młodzież polską i ukraińską w duchu zgodnego współżycia, wzajemnego zrozumienia, zbliżenia i ścisłej współpracy. Wynikało to zarówno z tradycji rodzinnej, jak i świątłych ideałów pedagogicznych wyniesionych z seminarium nauczycielskiego. W takim też duchu oddziaływał na swoich synów - najstarszego Ryszarda, średniego Romualda i najmłodszego Zdzisława.

Ryszard Łuźny naukę w szkole powszechnej rozpoczął w wieku lat siedmiu we wrześniu 1934 roku. W sierpniu 1939 roku jego ojciec jako podporucznik rezerwy został zmobilizowany do Wojska Polskiego i w dniu 17 września tegoż roku wraz ze swoją jednostką wojskową przekroczył granicę polsko-rumuńską, z Rumunii zaś przez Bułgarię, Jugosławię i Turcję dotarł do Palestyny i znalazł się w Polskich Siłach Zbrojnych na Bliskim Wschodzie. Po zakończonej wojnie i demobilizacji pozostał na Zachodzie, w Anglii, gdzie pracował jako zwykły robotnik w składnicy wojskowej.

Cały więc ciężar prowadzenia domu i wychowania synów spadł na barki matki Stefanii, utrzymującej się w latach 1939 - 1944 z pracy na roli we wsi Mykietyńce pod Stanisławowem, gdzie też jego rodzice jeszcze przed wojną wybudowali własny dom oraz założyli ogród i sad. Ryszard Łuźny - mimo nieobecnego ojca i ciężkiej sytuacji materialnej - nie przerywał nauki zarówno po 17 września 1939, kiedy Galicja Wschodnia została włączona do ZSRR, jak i podczas okupacji niemieckiej po 22 czerwca 1941 roku. Szkołę powszechną ukończył w 1943, następnie dostał się do klasy dla ślusarzy w tzw. Werkschule przy warsztatach kolejowych w Stanisławowie, gdzie równocześnie pracował jako robotnik. W czerwcu 1944 wraz z matką i braćmi wyjechał do województwa krakowskiego osiedlając się we wsi Zawada Uszewska w powiecie Brzesko. W latach 1945 - 1949 uczył się w Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącym w Brzesku-Okocimiu. Dzięki skróconemu trybowi kształcenia maturę licealną uzyskał w 1949 i w tym samym roku zdaje egzamin z wyini-

⁹ Zob. np.: W. Poliszczuk, *Gorzka prawda. Zbrodnicość OUN - UPA (Spowiedź Ukraińca)*, nakładem autora, Warszawa 1996, zwłaszcza s. 50-335.

kiem dobrym na studia przyrodnicze na Wydziale Rolniczo-Leśnym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, ale „z powodu braku miejsc” tam się nie dostaje, zaproponowano mu w zamian studia na Wydziale Humanistycznym tegoż Uniwersytetu na nowo utworzonej specjalizacji slawistycznej w zakresie filologii rosyjskiej.

Na studiach rusycystycznych była mu bardzo pomocna wyniesiona z Galicji Wschodniej doskonała znajomość języka ukraińskiego oraz wcale dobra języka rosyjskiego. Równocześnie rozwijał i pogłębiał swe zainteresowania naukowe w zakresie filologii polskiej i słowiańskiej, uczęszczając na wykłady i proseminaria tak wybitnych uczonych, jak profesorowie Kazimierz Nitsch, Zenon Klemensiewicz, Juliusz Kleiner, Stanisław Pigoń oraz Kazimierz Wyka. Zamierzał bowiem jednocześnie ukończyć filologię polską. Świadczą o tym zaliczenia i zdane egzaminy z tej właśnie specjalizacji akademickiej. Jednakże profesor Wiktor Jakubowski, kierownik Katedry Filologii Rosyjskiej, baczenie obserwując osiągnięcia naukowe Ryszarda Łuznego zaproponował mu już na II roku studiów prowadzenie zajęć z literatury rosyjskiej na młodszych latach w charakterze zastępcy asystenta, co też uniemożliwiło studiowanie na polonistyce.

Studia rusycystyczne w tych latach dwustopniowe - trwały cztery i pół roku - ukończył w lutym 1954, uzyskując dyplom magistra filologii rosyjskiej i awans na stanowisko asystenta w Katedrze Filologii Rosyjskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego, przemianowanej później na Instytut Filologii Rosyjskiej, a następnie, w miarę kształtowania się i rozwoju innych wschodniosłowiańskich specjalizacji naukowo-dydaktycznych (ukrainistyki i białorutenistyki), na Instytut Filologii Wschodniosłowiańskich. Tam też, zgodnie z obowiązującą pragmatyką służbową, przeszedł wszystkie szczeble kolejnych awansów akademickich (starszy asystent, adiunkt, docent) powiązanych z uzyskiwaniem stopni naukowych: doktora (1962) i doktora habilitowanego (1966). Tytuł profesora nadzwyczajnego nadano mu w 1972, zwyczajnego zaś w 1979 roku. Pełnił też ważne funkcje: dyrektora Instytutu Filologii Rosyjskiej (1970 - 1979), kierownika Zakładu Literatury Rosyjskiej i Radzieckiej (1970 - 1979, 1981 - 1989), kierownika Zakładu Literatury Ukraińskiej w Instytucie Filologii Wschodniosłowiańskiej (1990 - 1994), dziekana Wydziału Filologicznego (1981 - 1984). Jako pracownik dydaktyczny prowadził też wykłady, seminaria

i ćwiczenia w WSP w Krakowie (1953 - 1963), w UMCS w Lublinie (1966 - 1967) i KUL (1982 - 1997).

W druku debiutował w 1955 recenzjami pracy zbiorowej *Ф. Г. Волков и русский театр его времени. Сборник материалов* (Moskwa 1953) i rozprawy A. W. Kokoriewa *Литература и театр* opublikowanej w edycji *Очерки истории СССР. Россия в первой четверти XVIII века. Преобразования Петра* (Moskwa 1954) - na łamach „Kwartalnika Instytutu Polsko-Radzieckiego” (Warszawa, 1955, nr 1-2, s. 404-408; nr 3, s. 195-198). Tamże recenzuje nowo wydane materiały o S. T. Aksakowie (1956, nr 3-4, s. 341-344) oraz ogłasza cykl artykułów w czasopiśmie „Język Rosyjski”¹⁰. Od momentu przekształcenia „Kwartalnika Instytutu Polsko-Radzieckiego” w 1959 w czasopismo „Slavia Orientalis” - organ Komitetu Słowianoznawstwa PAN - zaczyna się stała jego współpraca również z tym kwartalnikiem. Przede wszystkim systematycznie publikuje recenzje najnowszych prac rosyjskich dotyczących literatury staroruskiej oraz XVIII i XIX wieku. Równocześnie pod kierunkiem prof. W. Jakubowskiego pracuje nad rozprawą doktorską poświęconą rosyjskiemu czasopiśmiennictwu satyrycznemu epoki Oświecenia. Z tego zakresu wydaje wysoce znamienny wybór źródeł we własnym przekładzie i opracowaniu.¹¹ W ten właśnie sposób powstaje jego rozprawa doktorska, obroniona *cum magna laude* w 1962 i opublikowana w tym samym roku.¹²

Kształtowanie swego warsztatu badacza-komparatysty rozpoczął od prac recepcyjnych poświęconych polsko-rosyjskim związkom literackim

¹⁰ R. Łużny, „Bohater naszych czasów” *Lermontowa i jego miejsce w rozwoju prozy rosyjskiej*, „Język Rosyjski”, (Warszawa) 1956, nr 6, s. 3-9; tenże, *Rozwój dramatu rosyjskiego XVIII w.*, tamże, 1957, nr 5, s. 269-276; tenże, *Poezja rosyjskiego romantyzmu*, tamże, 1959, nr 1, s. 5-14; tenże, *O trwałych wartościach poezji rosyjskiego Oświecenia*, tamże, 1959, nr 4, s. 5-11; tenże, *O dyscyplinach pomocniczych historii literatury*, tamże, 1959, nr 5, s. 65-66; tenże, *Konstanty Fiedin jako nowelista*, tamże, 1962, nr 4, s. 9-14.

¹¹ *Rosyjskie czasopiśmiennictwo satyryczne okresu Oświecenia. Wybór źródeł*, przeł. i oprac. R. Łużny, Biblioteka Narodowa, seria II, nr 120, Wrocław, Ossolineum 1960, wstęp s. III-CLX, źródła 3-346.

¹² R. Łużny, *Z badań nad rosyjskim czasopiśmiennictwem satyrycznym okresu Oświecenia*, Warszawa, PWN 1962, 162 s.

i kulturalnym XVIII i pierwszego ćwierćwiecza XIX wieku¹³, a cofając się do wieku XVI i XVII pokusił się o szersze ujęcia, analizy i interpretacje stosunków, powiązań i wpływów literatury polskiej na kulturę literacką Słowiańszczyzny wschodniej.¹⁴ W grę tu bowiem wchodziło jej oddziaływanie na rozwój piśmiennictwa staroruskiego, rosyjskiego, ukraińskiego i białoruskiego oraz znaczenie tzw. pośrednictwa polsko-ukraińsko-białoruskiego w stosunkach europejsko-rosyjskich, co też miało olbrzymie znaczenie dla rozwoju ówczesnej kultury rosyjskiej. W tym też kontekście został postawiony przez R. Łuźnego ważny dla zrozumienia epoki, a pomijany ówczesnie i tak istotny dla późniejszych dociekań, problem baroku rosyjskiego. Badania te zostały uwieńczone w 1966 kapitalną rozprawą habilitacyjną *Pisarze kręgu Akademii Kijowsko-Mohylańskiej a literatura polska. Z dziejów związków kulturalnych polsko-wschodniosłowiańskich w XVII - XVIII wieku*¹⁵. Sięgając *ad fontes*, do manuskryptów i źródeł drukowanych, ukazał w części pierwszej znaczenie języka i piśmiennictwa polskiego w środowisku Akademii Kijowsko-Mohylańskiej, w części drugiej - wpływy polskie przy nauczaniu poetyki i retory-

¹³ R. Łuźny, „Historia” Ignacego Krasickiego po rosyjsku (*Z dziejów powiązań kulturalnych polsko-rosyjskich okresu Oświecenia*), „Slavia Orientalis”, (Warszawa) 1960, nr 2, s. 329-342; tenże, *Bohomolec i Bogusławski w Rosji (Z dziejów powiązań literackich polsko-rosyjskich doby Oświecenia)*, tamże, 1961, nr 2, s. 145-166; tenże, *Dramat rosyjski w Polsce w wieku XVIII i na początku wieku XIX*, tamże, 1962, nr 3, s. 351-356; tenże, *Dramat rosyjski w Polsce w latach 1800 - 1822*, tamże, 1964, nr 3, s. 295-311.

¹⁴ Zob. m.in.: R. Łuźny, *Teofan Prokopowicz a literatura polska. Z dziejów związków literackich polsko-ruskich na przełomie XVII i XVIII w.*, „Slavia Orientalis”, (Warszawa) 1965, nr 3, s. 331-345; tenże, „*Psalterz rymowany*” Symeona Połockiego a „*Psalterz Dawidowy*” Jana Kochanowskiego, tamże, 1966, nr 1, s. 3-27; tenże, *Stefan Jaworski - poeta nieznan*, tamże, 1967, nr 4, s. 363-376; P. Лужный, „*Поэтика*” Феофана Прокоповича и теория поэзии в Киево-Могилянській Академії (Первая половина XVIII века), [w:] XVIII век. Сборник статей и материалов, сб. 7. Роль и значение литературы XVIII в. в истории русской культуры. К 70-летию со дня рождения П. Н. Беркова, Москва - Ленинград, „Наука” 1966, s. 47-53; tenże, „*Выдanie o добронравии*” - древнерусская переработка сочинения Яна Жабчица „*Polityka dworskie*” (Из истории русско-польских литературных связей XVII в.), [w:] „Труды Отдела Древнерусской Литературы”, т. 26 (Литература и общественная мысль Древней Руси), Ленинград, „Наука” 1969, s. 223-227.

¹⁵ Rozprawa habilitacyjna ukazała się w serii wydawniczej: „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego”. Prace Historycznoliterackie, z. 11, Kraków 1966, 169 s., 3 nlb.

ki oraz w tym kontekście omówił podręczniki Teofana Prokopowicza, natomiast w części trzeciej zaprezentował polską twórczość pisarzy z kręgu akademii - Symeona Połockiego, Łazarza Baranowicza i Teofana Prokopowicza, zamieszczając w aneksie teksty ich utworów pisanych wierszem. Rozprawa kończy się w pełni uzasadnionym sumarycznym wnioskiem „o wielkim, w poszczególnych zaś, a nierzadkich wypadkach rozstrzygającym znaczeniu *polskiej tradycji literackiej* dla praktyki szkolnej i dla twórczości własnej pisarzy z kręgu Akademii Kijowskiej”¹⁶. Praca ta w licznych recenzjach została określona jako nowatorska i uznano ją za autentyczne wydarzenie naukowe.¹⁷ Włodzimierz Mokry jej doniosłe znaczenie odczytuje w dwóch następujących kontekstach:

Po pierwsze, dlatego, że kontakty polsko-ukraińskie uchodzą za najbardziej dramatyczne w historii międzynarodowych, a szczególnie międzysłowiańskich stosunków kulturalnych, a więc i w sensie badawczym bywają kontrowersyjne.

Po drugie - ujęcie związków literackich polsko-wschodniosłowiańskich, a więc zarówno polsko-ukraińskich, polsko-białoruskich, jak i polsko-ukraińsko-rosyjskich oraz polsko-rosyjskich na przestrzeni wieków byłoby niepełne bez uwzględnienia kulturalnych, religijnych i politycznych tradycji Rusi Kijowskiej, których faktycznym spadkobiercą stało się Państwo Moskiewskie. Nie sposób też wyobrazić sobie dzieje związków polsko-ukraińskich bez przedstawienia i docenienia zasług tzw. „Malorusinów” - Ukraińców i Białorusinów, pośredniczących w przeszczepianiu Rosji zachodnioeuropejskich zdobyczy kulturalnych oraz idei i uniwersalnych wartości zachodnich.¹⁸

Zdobycze źródłowe i analizy naukowe dotyczące polsko-wschodniosłowiańskich stosunków i paranteli w zakresie piśmiennictwa kręgu Akademii Kijowsko-Mohylańskiej stanowią nie tylko niewzruszoną podwalinę i doskonałą bazę do dalszych pogłębionych penetracji kultural-

¹⁶ Ibidem, s. 144. Podkreślenie R. Łuźnego.

¹⁷ Zob. m.in.: J. Maślanka, *Kultura i literatura polska na Rusi w XVII i XVIII w.*, „Ruch Literacki”, R. 8, (Kraków) 1967, z. 1, s. 57-59; K. Grzybowski, *Pisarze ukraińscy? Pisarze polscy?*, „Życie Literackie”, (Kraków) 20 XI 1966, nr 47, s. 13; P. Lewin - „Slavia Orientalis”, R. 17, (Warszawa) 1968, nr 1, s. 87-89; А. И. Порог - „Советское славяноведение”, (Москва) 1967, nr 4, s. 118-119.

¹⁸ W. Mokry, *Profesor Ryszard Łuźny - ukrainista*, [w:] *Słowianie Wschodni: duchowość - mentalność - kultura. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Ryszardowi Łuźnemu w siedemdziesięciolecie urodzin*, pod red. A. Raźny i D. Piwowarskiej, Kraków, Wydawnictwo B. Grell i córka s.c. 1997, s. 15-16.

nych¹⁹, ale też poprzez swoje prekursorstwo otwierają nowe perspektywy dla badań nad literaturą staroruską i staropolską oraz polską, ukraińską, białoruską i rosyjską w ich multiliterackich koneksjach kulturowych.

Dobrym duchem dla rozwoju rusycystyki krakowskiej i kształcenia kadry naukowej okazał się prof. Wiktor Jakubowski. Wspominając jego właśnie zasługi Łużny po latach, a więc niejako już z odpowiedniego dystansu i perspektywy historycznej, napisze:

Wiktor Jakubowski i jako człowiek, i jako filolog-slawista był bowiem nie tylko rusycystą, a obejmując katedrę po Lednickim (zaczynał zresztą bardzo skromnie, bo od lektoratu języka rosyjskiego i fakultatywnych wykładów zleconych z literatury) miał świadomość, że wchodzi do grona takich slawistów, jak Tadeusz Lehr-Splawiński, Jan Janów czy Tadeusz Stanisław Grabowski, a także Kazimierz Moszyński, a więc znawców całego świata słowiańskiego, nie tylko jej

¹⁹ Zob. m.in.: R. Łużny, *Literatura polska w Rosji wieku XVII i XVIII. Problematyka, stan i potrzeby badań*, [w:] *O wzajemnych powiązaniach literackich polsko-rosyjskich*, tom poświęcony VI Międzynarodowemu Kongresowi Slawistów w Pradze, pod red. S. Fiszmana i K. Sierockiej przy współudziale T. Kolakowskiego (i in.), Wrocław, Ossolineum 1969, s. 36-64; tenże, „Gofred” Tassa-Kochanowskiego na Rusi wieku XVII - XVIII, [w:] *W kręgu „Gofreda” i „Orlanda”*, Księga pamiątkowa sesji naukowej Piotra Kochanowskiego, Wrocław 1970, s. 119-130; tenże, *Nurt tradycji staropolskiej w procesie literackim rosyjskiego Oświecenia*, „Ruch Literacki”, (Kraków) 1973, nr 4, s. 213-219; tenże, *Polsko-rosyjskie związki literackie w pierwszych dziesięcioleciach XIX w. a tradycje Oświecenia*, [w:] *Spotkania literackie. Z dziejów powiązań polsko-rosyjskich w dobie romantyzmu i neoromantyzmu*, pod red. B. Galstera i J. Kamionkowej przy współudziale A. Piorunowej, Wrocław, Ossolineum 1973, s. 7-32; tenże, *Twórczość Stefana Jaworskiego, poety ukraińsko-rosyjsko-polskiego, czyli raz jeszcze o baroku wschodniosłowiańskim*, [w:] *Język i literatury wschodniosłowiańskie*, materiały Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej, Łódź 14-15 czerwca 1976, Uniwersytet Łódzki, Łódź, 1976, s. 103-114; tenże, *Kultura polska wieku XVII a stosunki polsko-wschodniosłowiańskie*, „Przegląd Humanistyczny”, (Warszawa) 1979, nr 10, s. 63-69; tenże, *Polnische Kultur des 16. Jahrhunderts und polnisch - ostslawische Beziehungen*, [w:] *Fragen der polnischen Kultur im 16. Jahrhundert. Vorträge und Diskussionen der Tagung zum ehrenden Gedanken an Aleksander Brückner*, Bonn 1978, Bd. 1, hrsg. R. Olesch, H. Rote, W. Schmitz, Verlag in Giessen 1980, s. 217-226; Р. Лу́жный, *Издания на польском языке в литературе эпохи Петра I*, [w:] *XVIII век*, сб. 9: *Проблемы литературного развития в России первой трети XVIII века*, Ленинград, „Наука” 1974, s. 304-321; tenże, *Древнерусская традиция в литературе русского Просвещения*, перевод Л. И. Ровняковой, [w:] *XVIII век*, сб. 10: *Русская литература XVIII века и ее международные связи. Памяти Павла Наумовича Беркова*, Ленинград, „Наука” 1975, s. 176-188.

rusko-rosyjskiej zresztą części. Pewno też z tego powodu w programach szkolenia studentów rusycystyki, od ogółu słuchaczy slawistyki wyodrębnionych jak w każdym polskim uniwersytecie, w Krakowie - mimo istnienia, często zresztą zmienianych odgórnie, typów studiów i układu przedmiotów tak specjalistycznych jak i ogólnych - zawsze istniała możliwość uczenia się języka ukraińskiego, studiowania problemów „międzysłowiańskich” (tematyka interliteracka podobnie jak interjęzykowa, takie przedmioty jak „dzieje i kultura Słowian”), zajmowania się innymi niż rosyjska literaturami wschodniosłowiańskimi, zwłaszcza ukraińska.²⁰

Ryszard Łużny z naciskiem również podkreśla, że W. Jakubowski „był jedynym wśród nielicznych polskich filologów, tak językoznawców jak i historyków literatury, który epokę Rusi Dawnej, okres wspólnoty wschodniosłowiańskiej etnicznie jeszcze niezróżnicowanej i kulturowo jednolitej, mógł uczynić - w sposób poważny i przynoszący realne naukowe efekty - głównym obiektem własnych dociekań badawczych oraz prac pisarskich”²¹

I w tej dziedzinie najwybitniejszym jego uczniem, współpracownikiem i kontynuatorem tego dzieła (rozprawy naukowe, prace magisterskie, wypromowane doktoraty, habilitacje) stał się właśnie Ryszard Łużny. Niestychanie przydatna dla celów dydaktycznych i naukowych nie tylko dla studentów, ale też i kadry nauczającej na slawistyce, zwłaszcza wschodniosłowiańskiej, w tym szczególnie na rusycystyce, okazała się wspólnie wzorcowo opracowana i czterokrotnie przez PWN wznawiana (1971, 1975, 1978, 1979) antologia *Literatura staroruska. Wiek XI - XIII* (wstęp, najcelniejsze teksty w oryginale - przeważnie we fragmentach - zabytków piśmiennictwa staroruskiego, wnikliwe i erudycyjne przypisy wraz z komentarzami oraz perfekcyjnymi w swojej kompetencji specjalistycznymi przekładami). R. Łużny był też redaktorem naukowym znakomitego zabytku *Żywot protopopa Awwakuma przez niego samego nakreślony i wybór innych pism*, przełożonego przez Wiktora Jakubowskiego oraz opatrzonego przezeń wstępem i komentarzami (Ossolineum 1972). Obok W. Jakubowskiego wniósł też znaczny wkład do historycznoliterackiej pracy zbiorowej pod redakcją Mariana Jakóbca *Literatura*

²⁰ R. Łużny, *Profesor Wiktor Jakubowski i jego dzieło naukowe - po dwudziestu latach od chwili śmierci*, „Przegląd Rusycystyczny”, R. 17, 1994, nr 1-2, s. 120.

²¹ Ibidem, s. 121-122.

rosyjska (1970) i *Historia literatury rosyjskiej* (1976). Na szczególne wyróżnienie zasługują nowatorskie już w tym czasie, a później - w miarę dalszych penetracji źródłowych i postępów badawczych - stale i systematycznie rozwijane koncepcje R. Łużnego dotyczące wschodniosłowiańskiego piśmiennictwa wieków XVI - XVIII z obszernym uwzględnieniem związków kulturalnych z Europą Zachodnią i udziałem w tym procesie tradycji polskich.²² Omawiając charakter piśmiennictwa tej epoki przekonująco naszkicował rodowód, cechy i właściwości baroku na Rusi oraz jego wpływ na późniejszy rozwój literatury rosyjskiej. W podsumowujących uwagach syntetycznych ukazał różnorodność tendencji rozwojowych piśmiennictwa staroruskiego, ważniejsze wyróżniki poszczególnych jego etapów, piętno odrębności oraz znaczenie tradycji staroruskich w kulturze rosyjskiej.

Do tzw. baroku moskiewskiego nawiązywał Łużny również w obszernych merytorycznych wstępach historycznoliterackich do przełożonych przez siebie *Listów do cara Aleksego Michajłowicza* protopopa Awwakuma („Znak”, 1980, nr 307/1, s. 29-55) i *Opowieści budującej o świątobliwej męczennicy Teodorze, w świecie marności doczesnej bojarzynie Teodozji Morozowej* („Znak”, 1982, nr 331/6, s. 497-538) oraz syntetycznych zarysach *Literatura polska w Rosji. Doba staroruska i staropolska* („Nurt”, 1984, nr 11/231, s. 29-31; nr 12/232, s. 29-31).

Ważkie słowo powiedział też R. Łużny w swoich pracach poświęconych literaturze rosyjskiej XIX wieku. I tu na plan pierwszy wysuwa się

²² Zob. o tym szerzej: R. Łużny. *Kultura polska wieku XVI a stosunki polsko-wschodniosłowiańskie*. [w:] *Studia Filologiczne. „Zeszyty Naukowe WSP w Bydgoszczy”*, z. 7. Filologia Rosyjska. 1980, s. 6-12; tenże, *Akademia Kijowsko-Mohylańska a kultura polska*, „Przegląd Humanistyczny”, R. 28. (Warszawa) 1984, nr 2, s. 55-67; tenże, *Ruś XVI-wieczna wobec tradycji literackich europejskiego renesansu*. [w:] *Studia slavica mediaevalia et humanistica Riccardo Picchio dicata*, M. Colucci, G. dell’Agata, H. Goldblatt curantibus. I - II. Edizioni dell’Ateneo. Istituto Universitario Orientale Napoli, Roma 1968 - 1988, s. 475-486; tenże, *Tradycje myślowe europejskiego renesansu na Rusi w XVI i XVII wieku*, [w:] *Między Wschodem i Zachodem, część 1: Kultura umysłowa. Dzieje Lubelszczyzny*, t. 6, pod red. J. Kłoczowskiego. Warszawa. PWN 1989, s. 63-74; tenże, *Między ogólnoruską dawnością a czasami nowożytnymi. Piśmiennictwo religijne wschodnich Słowian w dobie renesansu i baroku*, [w:] *Z polskich studiów slawistycznych*, seria 8: *Literaturoznawstwo, folklorystyka, problematyka historyczna*, prace na XI Międzynarodowy Kongres Slawistów w Bratysławie (1993). Warszawa 1992, s. 77-82.

przede wszystkim Aleksander Puszkina. O nim napisał szkic analityczny do wzmiankowanych wyżej podręcznikowych prac zbiorowych pod redakcją Jakóbca. Spośród wielu kwestii niebanalnie opracowanych chciałbym szczególnie wyróżnić tzw. problem bajronizmu w twórczości Puszkina, częstokroć tendencyjnie pomijany lub też niedoceniany w ówczesnej puszkinoznawstwie rosyjskiej. Analizując poematy południowe Puszkina w pełni zasadnie konstataje wpływ Byrona na kształtowanie się postawy życiowej, sytuacji psychicznej i predyspozycji twórczych poety rosyjskiego. Mając powyższe na względzie pisze m.in.:

Głównym osiągnięciem autora *Jeńca kaukaskiego* stało się to, że ogólną problematykę moralno-filozoficzną europejskiego romantyzmu, skonkretyzowaną głównie w tematyce i postaciach bohaterów tzw. poematów wschodnich Byrona, przeszczepił na grunt rosyjski, że skojarzył ją - a dokonywało się to zarówno w sferze rozwiązań artystycznych twórcy, jak i w świadomości współczesnych odbiorców - z sytuacjami życiowymi, nastrojami i dążeniami pewnej części społeczeństwa rosyjskiego, postępowych kręgów inteligencji szlacheckiej młodego pokolenia, spośród którego rekrutowali się uczestnicy ruchu antydespotycznego. Bohaterowie, motywy, sytuacje romantycznych poematów Byrona, w których znalazła swój najdobitniejszy artystyczny wyraz niespokojna sytuacja polityczna i atmosfera okresu rozczarowań i upadku nadziei na przemiany po Kongresie Wiedeńskim, twórczo przetworzone i przeniesione w nowy, rosyjski kontekst społeczno-obyczajowy, zaczęły spełniać nowe funkcje ideowe i przyoblekać się w oryginalne kształty artystyczne.²³

Ryszard Łużny odnotowuje również liczne powinowactwa między *Don Juanem* Byrona i poematem dygresyjnym Puszkina *Eugeniusz Oniegin*. Drugie i trzecie wydanie tego arcydzieła w przekładzie Adama Ważyka w ramach II serii znakomitej Biblioteki Narodowej (nr 35) opatrzył gruntownym wstępem oraz erudycyjnymi przypisami (wyd. 1970, s. CXXIV + 292; wyd. 1993, s. CXXII + 310). Powyższy wstęp wraz z późniejszym posłowiem do niepełnej dwujęzycznej (rosyjsko-polskiej) wersji tegoż „romansu wierszem” (tłumaczenie J. Tuwima i A. Ważyka, Kraków, Wydawnictwo Literackie 1977, s. 271-292) stanowią prawdziwą ozdobę puszkinoznawstwa polskiej. Przypomnijmy więc doskonale przemyśla-

²³ *Historia literatury rosyjskiej*, t. 1, pod red. M. Jakóbca, wyd. 2 zmienione, Warszawa, PWN 1976, s. 451.

na strukturę studium o Puszkynie i *Eugeniuszu Onieginie*. Na początku przedstawił *curriculum vitae* poety w latach 1823 - 1830, następnie genezę (od pomysłu do realizacji) oraz kształt literacki, tematykę dzieła, postacie bohaterów i zawartość ideową. Przeanalizował kolejno cechy gatunkowe (utwór jako poemat dygresyjny), narrację epicką, opis i formy opowiadaniowe, językowo-stylistyczne struktury świata bohaterów, monologi i formy dialogowe, synkretyczne właściwości gatunku i żywioł liryczny, osobliwości narracji i funkcje narratora, dygresje liryczne i osobowość autora-narratora, kompozycję, język i styl oraz budowę wierszową utworu (tzw. *strofa* czyli *zwrotka onieginowska*). Poddając gruntownej analizie postacie literackie zwrócił szczególną uwagę na Eugeniusza Oniegina, Tatianę Łarinę i Włodzimierza Leńskiego. Pokusił się też o określenie znaczenia i miejsca *Eugeniusza Oniegina* w literaturze rosyjskiej. W konkluzji podzielił pogląd, że wielkie, na miarę światową osiągnięcia i sukcesy dziewiętnastowiecznej literatury rosyjskiej byłyby niemożliwe bez wspaniałych dokonań Puszkina jako autora *Eugeniusza Oniegina*.

Na wyróżnienie zasługują też wstęp i przypisy R. Łuznego do edycji *Opowieści* Puszkina zawierającej *Opowieści Bielkina*, *Damę pikową* i *Córkę kapitana*, wydanych również w ramach Biblioteki Narodowej (seria II, nr 175, Wrocław 1973, s. XCIX + 276). Przedstawił tu takie zagadnienia, jak romantyzm rosyjski wobec prozy, droga Puszkina do twórczości prozatorskiej, jego poglądy na prozę, zainteresowania epoką Piotra I oraz inspirującą rolę w tym zakresie Waltera Scotta, rozpatrzył pierwsze próby prozatorskie oraz zamierzenia i niezrealizowane plany lat 1831 - 1836, następnie zaprezentował Puszkina jako mistrza formy nowelistycznej w *Opowieściach Bielkina* (problemy gatunku, sztuka narracji i jej gawędowy charakter, osobowość Bielkina, układ i zasady kompozycyjne, specyficzność poszczególnych nowel), dalej wskazał na odmienne usytuowania *Damy pikowej* (bohater, fantastyka, dialog typu dramatycznego i właściwości stylistyczne) oraz uwypuklił twórcze poszukiwania Puszkina w *Córcy kapitana* (bohater i sposób narracji, postacie fikcyjne i historyczne, walory literackie, kompozycja i akcja, elementy ludowości i zwroty ludowe, reminiscencje folklorystyczne). W zakończeniu uwydatnił rolę prozy Puszkina w rozwoju literatury rosyjskiej oraz omówił jej recepcję w Polsce.

Spośród wielu innych nawiązań do twórczości Puszkina tu chciałbym jeszcze zwrócić uwagę na takie ważne pozycje, jak *Sztuka pisarska Pu-*

szkina - epika²⁴ i Autor „Eugeniusza Oniegina” a rosyjska kultura duchowa jego czasów²⁵ oraz Waclaw Lednicki jako badacz Puszkina²⁶ i Wiedza o Puszkynie dziś i jej polskie aspekty²⁷. Łużny był też inicjatorem polskiego wydania słynnych w swoim czasie autentycznych dokumentów, wspomnień i relacji zebranych przez Wikientija Wieriesajewa i opublikowanych pt. *Пушкин в жизни. Систематический свод подлинных свидетельств современников* (wyd. 1926 - 1927). Dokonał wyboru najcelniejszych pozycji i do polskiego przekładu pióra Ałły Sarahanowej pt. *Puszkין żywy* (Kraków, Wydawnictwo Literackie 1978) napisał wstęp oraz opracował przypisy i komentarze.

Dzięki R. Łużnemu wydano również w naukowym opracowaniu reprezentatywny wybór poezji Fiodora Tiutczewa w ramach Biblioteki Narodowej (seria II, nr 191) wraz z jego wstępem, przypisami i komentarzami (s. XCIII + 160). Wstęp zawiera zarys monograficzny poświęcony biografii, działalności i osobowości poety z uwzględnieniem dróg rozwojowych poezji rosyjskiej XIX wieku i na tym tle ukazuje dokonania poetyckie Tiutczewa. Znalazło się też tu miejsce na przedstawienie polskich wątków w jego wierszach oraz recepcji w Polsce (interpretacje, głosy krytycznoliterackie, wypowiedzi, przekłady).

W wyborze i opracowaniu Łużnego wraz z jego obszernym posłowiem ukazał się w 1989 nakładem Wydawnictwa Literackiego w Krakowie tomik wierszy Tiutczewa w dwujęzycznej rosyjsko-polskiej serii *Sto wierszy* (posłowie: *Poeta i jego dzieło*, s. 239-260). O Tiutczewie pisał też w kilku innych pracach, w tym specjalnie *Z obserwacji nad właściwościami kompozycyjno-gatunkowymi liryki Fiodora Tiutczewa*²⁸ i *Poezja Fiodora Tiutczewa oraz jej polscy interpretatorzy*²⁹.

²⁴ *O poetyce Aleksandra Puszkina*, materiały z sesji naukowej (6 i 7 XII 1974), pod red. B. Galstera, UAM w Poznaniu, seria Filologia Rosyjska, nr 7, Poznań 1975, s. 5-14.

²⁵ „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego”. *Prace Historycznoliterackie*, z. 50, Kraków 1984, s. 193-201.

²⁶ *Ibidem*. z. 17, Kraków 1970, s. 177-186. Bibliografia prac W. Lednickiego, s. 187-199.

²⁷ „*Studia Rossica Posnaniensia*”, z. 21, (Poznań) UAM 1991, s. 169-174.

²⁸ „*Rusycystyczne Studia Literaturoznawcze*”, z. 2. *Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego*, nr 195, Katowice 1977, s. 43-55.

²⁹ *Tradycja i współczesność. Powinowactwa literackie polsko-rosyjskie*, pod red. B. Galstera i in., Wrocław, Ossolineum 1978, s. 129-137.

Uwagę Łuznego przyciągali również dekabryści. We współautorstwie z J. Henzlem i B. Muchą opublikował w 1979 zarys *Ruch dekabrystowski w dziejach intelektualnych Rosji* w ramach popularnej akademickiej serii „Nauka dla wszystkich” (nr 304, PAN - Oddział w Krakowie). Dekabryści interesowali badacza głównie z punktu widzenia rozwoju idei oraz myśli społecznej i filozoficznej, co też znalazło wyraz w takich jego studiach, jak: *Dekabryści a rosyjska myśl filozoficzno-społeczna*³⁰ i *Michal Łunin - dekabrysta. Z rosyjskich „rodowodów niepokornych”*³¹.

Pod redakcją naukową R. Łuznego oraz w jego wyborze i opracowaniu Wydawnictwo Literackie w Krakowie w 1985 roku udostępniło czytelnikom niezwykle interesującą pozycję pt. *Z notatników i listów księcia Piotra Wiaziemskiego* w przekładzie A. Kępińskiego (*Notatniki*) i R. Łuznego (*Listy*). Łuzny w swoim wstępie pt. *Księcia Piotra Wiaziemskiego romans z Polska i rewolucją* (s. 5-17) odsłonił i odpowiednio zinterpretował nieznane lub mało znane fakty z życia i działalności Wiaziemskiego.

Łuzny był też w pewnym okresie zauroczony postacią Aleksandra Hercena. Do wymienianych już podręcznikowych edycji pracy zbiorowej z literatury rosyjskiej pod redakcją M. Jakóbca opracował syntetyczny zarys życia i działalności Hercena, w którym poddał analizie jego poglądy społeczno-filozoficzne i polityczne oraz zinterpretował twórczość literacką (utwory *Kto winien?*, *Doktor Krupow*, *Sroka-żłodzięjka* oraz *Rzeczy minione i rozmyślenia*), a także wyróżnił jego polonofilstwo i pozytywny stosunek do polskiego ruchu niepodległościowego. Ten właśnie wątek szerzej rozwinął w kolejnych dwóch artykułach: *Sprawy polskie w Aleksandra Hercena „Rzeczach minionych i rozmyśleniach”*³² i *Motywy polskie w twórczości Hercena*³³.

³⁰ „Studia Filologiczne”, z. 4, Filologia Rosyjska, WSP w Bydgoszczy 1978, s. 25-43.

³¹ Ibidem, z. 18 (7), pod red. J. Wawrzyńczyka, 1985, s. 15-33; to samo: „W drodze”, (Poznań) 1983, nr 1-2, s. 93-104. Obecnie znajduje się w druku referat R. Łuznego pt. *Michal Łunin: dekabrysta-katolik* wygłoszony na XXVII Międzynarodowej Konferencji Naukowej na temat *Katolicyzm i prawosławie w dziejach Europy Środkowo-Wschodniej i Wschodniej w wiekach X - XV*, Polsko-Rosyjska Komisja Historyczna PAN-RAN w Warszawie, 27-29 IX 1994.

³² „Rocznik Komisji Historycznoliterackiej”, t. 6, (Kraków) 1968, s. 5-23.

³³ „Slavia Orientalis”, (Warszawa) 1971, nr 1, s. 31-39.

Trwałym obiektem zainteresowań R. Łuźnego stał się Lew Tołstoj. Badacza urzekały i nurtowały jego życie, osobowość i działalność, twórczość literacka, puścizna epistolarna, publicystyka, światopogląd, doktryna religijno-etyczna (tzw. tołstoizm), rola i miejsce pisarza w historii rosyjskiej i europejskiej myśli społeczno-politycznej i religijno-filozoficznej. Potwierdzają to w pełni takie studia i rozprawy, artykuły i szkice, jak np.: *Młody Tołstoj wobec tradycji Oświecenia*³⁴, *Lew Tołstoj - „pisarz ludowy”*³⁵, *Lew Tołstoj - „homo politicus”*³⁶, *Między religią a etyką, czyli Lwa Tołstoja koncepcja chrześcijaństwa*³⁷, *Doktryna Lwa Tołstoja, czyli epizod z dziejów utopizmu społecznego w Rosji*³⁸, *Wizja chrześcijaństwa u Lwa Tołstoja*³⁹, *O Marianie Zdziechowskim oraz apokryfie ewangelijnym Tołstoja*⁴⁰, *Lwa Tołstoja sztuka epistolografii*⁴¹, *„Spowiedź” Lwa Tołstoja: pisarza droga do wewnętrznej wolności*⁴².

Ogromną zasługą R. Łuźnego było opracowanie naukowe polskiej wersji tekstu oraz przypisów i komentarzy, a także przedmowy do dwutomowej edycji *Listów Tołstoja* opublikowanych w 1976 przez Wydawnictwo Literackie w Krakowie w świetnym przekładzie Marii Leśniewskiej. Pozycja ta znalazła żywy odgłos wśród czytelników i doczekała się

³⁴ Ibidem. 1962, nr 1, s. 3-24.

³⁵ Ibidem. 1978, nr 1, s. 17-32.

³⁶ *Lew Tołstoj - pisarz i myśliciel*, materiały z konferencji naukowej poświęconej 150 rocznicy urodzin Lwa Tołstoja. Uniejów 29-30 V 1978, Łódź. Uniwersytet Łódzki 1978, s. 119-127.

³⁷ „Tygodnik Powszechny”, R. 33, (Kraków) 1978, nr 38, s. 6.

³⁸ „Przegląd Humanistyczny”, (Warszawa) 1979, nr 6, s. 29-37. Zob. też inne prace R. Łuźnego poświęcone problemom utopizmu w literaturze rosyjskiej: *Idee utopizmu społecznego w dawnej literaturze rosyjskiej*, tamże, 1978, nr 1, s. 91-100; *„Podróż do Ziemi Ofirskiej” księcia Michala Szczerbatowa, czyli o tym, jak oświeceniowa utopia idealną społeczność ludzką przedstawiała*. [w:] *Idea pracy w literaturze rosyjskiej*, pod red. G. Poręby, Katowice. Uniwersytet Śląski 1980, s. 9-20.

³⁹ *Literatura a chrześcijaństwo*, Studium Myśli Chrześcijańskiej przy Duszpasterstwie Akademickim w Krakowie, Kraków 1978 - 1979, s. 86-97.

⁴⁰ „Tygodnik Powszechny”, R. 34, (Kraków) 1980, nr 7, s. 6.

⁴¹ „Studia Rossica Posnaniensia”, z. 15, materiały konferencji naukowej z okazji 150 rocznicy urodzin L. Tołstoja 8-9 XII 1978, Poznań. UAM 1981, s. 21-32.

⁴² *Literatura a chrześcijaństwo*, t. 4, Wydział Duszpasterstwa Kurii Metropolitalnej w Krakowie. Studium Myśli Chrześcijańskiej przy Duszpasterstwie Akademickim w Krakowie, Kraków 1984, s. 71-85. Zob. też: R. Łuźny, *„Spowiedź” Lwa Tołstoja*, „Przegląd Powszechny”, (Warszawa) 1984, nr 9, s. 322-334.

wysokich ocen w prasie literackiej i pismach specjalistycznych⁴³. Równie cenną edycją okazały się *Opowiadania i nowele* L. Tołstoja wydane w 1985 w ramach Biblioteki Narodowej (seria II, nr 217). I ten wybór przygotował oraz wstępem, przypisami i komentarzami opatrzył Ryszard Łuzny. Wstęp (s. III - CXII) - to w swojej istocie monograficzne studium nowelistyki pisarza na tle poszczególnych etapów jego życia i działalności. Mamy więc tu charakterystykę pierwszych młodzieńczych drobnych prób prozatorskich, batalistycznej nowelistyki o tematyce kaukaskiej i krymskiej, opowieści i opowiadań lat 1856 - 1862, analizę nowelistyki czasów powstawania monumentalnych powieści *Wojna i pokój* oraz *Anna Karenina*, interpretację konsekwencji literackich działalności oświatowo-pedagogicznej (od *Abecadła* i *Książki do czytania* do „literatury dla ludu”), twórczości po przełomie światopoglądowym (od *Spowiedzi* do nowej fazy „pisarstwa ludowego”) oraz ostatniego dwudziestolecia, kiedy to pisarz znalazł się między moralistyką i religijnym profetyzmem a literaturą. W końcowej części - jak to jest zwykle przyjęte w tego rodzaju edycjach - autor wstępu omówił nowelistykę Tołstoja w polskiej recepcji translatorskiej i krytycznoliterackiej. Jeżeli zaś chodzi o całość, to należy się zgodzić z Fryderykiem Listwanem, iż pozycja ta należy do znaczących wydarzeń w polskiej rusycystyce historycznoliterackiej i chlubnie świadczy o jej autorze.⁴⁴

Kolejny pisarz - o którym R. Łuzny nie mógł nie wypowiedzieć swego ważkiego w nauce słowa - to Fiodor Dostojewski. Pod jego redakcją naukową nakładem Państwowego Instytutu Wydawniczego w Warszawie w 1982 wydano w trzech tomach *Dziennik pisarza* w przekładzie Marii Leśniewskiej. Umieszczony w pierwszym tomie wstęp R. Łuznego (s. 7-

⁴³ Zob. m.in.: J. Ozga-Michalski - „Tygodnik Kulturalny”. (Warszawa) 1976, nr 50, s. 12; Z. Romanowski - „Przyjaźń”, (Warszawa) 1976, nr 50, s. 6-7; S. Stanuch. *Listy geniusza*, „Dziennik Polski”, 30 XII 1976, nr 297, s. 6; B. Galster. *Epoka Lwa Tołstoja*, „Nowe Książki”, (Warszawa) 15 XII 1977, nr 23, s. 13-15; J. Smaga. *65 lat życia Lwa Tołstoja*, „Życie Literackie”, (Kraków) 1 V 1977, nr 18, s. 14; R. Śliwowski. *Listy Lwa Tołstoja po polsku*, „Literatura na Świecie”, (Warszawa) 1977, nr 6, s. 347-349; B. Noworolska - „Kontrasty”, (Białystok) 1977, nr 11, s. 49-50; J. Orłowski, *Listy Tołstoja*, *Język Rosyjski*, (Warszawa) 1978, nr 3, s. 139-140; A. Zagajewski, *Listy z Jasnej Polany*, „Znak”, R. 29, (Kraków) 1977, nr 10, s. 1179-1186; D. Kulakowska - „Slavia Orientalis”, (Warszawa) 1978, nr 1, s. 97-99; J. Szymak-Reiferowa - „Rocznik Literacki”, (Warszawa) 1976, wyd. 1979, s. 589-590.

⁴⁴ Zob. recenzje: „Ruch Literacki”, R. 29, (Kraków), 1988, z. 1-2, s. 130-132.

-16), napisany z dużą kulturą i taktem, świadczy o głębokim zrozumieniu osobowości Dostojewskiego i problematyki jego twórczości, o właściwym odczytaniu złożonej puścizny pisarza rosyjskiego.⁴⁵ Nic też dziwnego, iż jemu właśnie powierzono redakcję naukową w Wydawnictwie Literackim w Krakowie przygotowanego w 1984 przez Zbigniewa Podgórcza do druku (wybór, wstęp, przypisy) tomu pt. *Okrutny talent. Dostojewski we wspomnieniach, krytyce i dokumentach*. Kompetencje Łuźnego potwierdzają też inne jego prace o autorze *Biesów: Pisarze - prorocy: Fiodor Dostojewski*⁴⁶, *Dostojewski jakiego nie znaleźliśmy*⁴⁷, *Między publicystyką a beletrystyką, czyli „Dziennik pisarza” Fiodora Dostojewskiego*⁴⁸ i *Dostojewski w dziejach intelektualnych Rosji*⁴⁹.

Nowe elementy do naszej wiedzy o polsko-rosyjskich stosunkach społeczno-kulturalnych i literackich wnosi odkrywcze studium Łuźnego *Bolesław Markiewicz w życiu ideowym Rosji lat sześćdziesiątych - siedemdziesiątych XIX wieku*⁵⁰. Autor posłużył się *curriculum vitae* B. Markiewicza, aby na tym przykładzie ukazać jeden z możliwych wariantów „wchodzenia” Polaków lub osób pochodzenia polskiego do rosyjskiego życia kulturalnego XIX wieku. Postąpił jak najbardziej słusznie, nie traktując tego zjawiska w kategoriach odszczepieństwa, zaprzaństwa, rene-gactwa lub też zdrady narodowej. Był to bowiem nieunikniony proces asymilacyjny wśród Polaków, którzy znaleźli się w morzu żywiołu rosyj-

⁴⁵ Zob. recenzje: J. Koproński. *Stary nowy Dostojewski*, „Tu i Teraz”, (Warszawa) 20 II 1983, s. 14; J. Orłowski. *Gigantyczna praca Dostojewskiego*, „Kamena”, (Lublin) 1983, nr 23, s. 6-7.

⁴⁶ *Literatura a chrześcijaństwo*, Studium Myśli Chrześcijańskiej przy Duszpasterstwie Akademickim w Krakowie. Kraków 1978 - 1979, s. 98-114.

⁴⁷ „Życie Literackie”, (Kraków) 1980, nr 11, s. 14.

⁴⁸ *Fiodor Dostojewski - myśl i dzieło. W setną rocznicę śmierci pisarza*, materiały Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej. Ustronie Wielkopolskie 5-7 V 1981, Łódź 1981, s. 3-14.

⁴⁹ „Rocznik Komisji Historycznoliterackiej”, t. 20, (Kraków) 1983, s. 139-147.

⁵⁰ *Polacy w życiu kulturalnym Rosji*, pod red. R. Łuźnego. Polska Akademia Nauk - Oddział w Krakowie. Prace Komisji Słowianoznawstwa nr 45. Wrocław. Ossolineum 1986, s. 67-75. Zob. recenzje tej pozycji: H. Kowalska - „Ruch Literacki”, R. 29, (Kraków) 1988, z. 1-2, s. 114-118; B. Białokozowicz - „Slavia Orientalis”, R. 37, (Warszawa) 1988, nr 4, s. 599-608. Zob. też: R. Łuźny, *Bolesław Markiewicz w życiu ideowym Rosji lat 60-70-tych XIX wieku* (streszczenie), [w:] *Sprawozdania z posiedzeń Komisji Naukowych Oddziału P.A.N w Krakowie*, t. 27/1. Styczeń - czerwiec 1983, Wrocław 1986, s. 94-95.

skiego. Sumienne zbadanie tego procesu należy do nauki. I tu R. Łużny dał *sui generis* wzorzec obiektywnej i rzeczowej analizy na przykładzie prezentacji życia, działalności i twórczości autora powieści *Maryna z Czerwonego Rogu*. Jest to tym ważniejsze, iż utwory Markiewicza po 1917 uległy prawie zupełnemu zapomnieniu, w ogóle nie były wznawiane, nie pisało się o nich prac naukowo-badawczych, choć w XIX wieku cieszyły się dużą poczytnością. Nie pojawiało się jego nazwisko w syntezach literatury rosyjskiej lub tylko sporadycznie było tam wymieniane, i to poniekąd marginalnie. Przyczyną takiego stanu rzeczy były zachowawcze konserwatywne poglądy pisarza-urzędnika, jego negatywny stosunek do nowych sił społecznych w Rosji, do tzw. raznoczyńców, do kręgów i kół rewolucyjno-demokratycznych i liberalnych. Postulat R. Łużnego dotyczący znacznie szerszego spojrzenia na epokę, w której żył, działał i tworzył B. Markiewicz, na całokształt zjawisk literackich tych czasów, okazał się ze wszech miar zasadny i prekursorski. Dowartościowanie dotychczasowych ujęć, interpretacji i koncepcji, dotyczących życia literackiego i różnorodnych jego przejawów, staje się obecnie wręcz nieodzowne. Ale i tu Łużny był prekursorem. I oto znamienna rzecz - w słowniku pisarzy rosyjskich wydany w Moskwie w 1994 roku po raz pierwszy od wielu dziesięcioleci ukazał się obszerny i jakże inaczej napisany biogram Bolesława Markiewicza pióra O. J. Majorowej⁵¹. Stanowi to niejako pośrednie przyznanie słuszności postulatom badawczym Łużnego.

Podobnymi walorami wyróżniają się również inne jego prace, w tym m.in. *Myśl filozoficzna Mikołaja Fiodorowa w kręgu pisarzy rosyjskich XIX i XX wieku*⁵², *Mikołaj Fiodorow - rosyjski myśliciel zapomniany*⁵³, *Sergiusz Michajłowicz Sołowjow - rosyjski symbolista zapomniany*⁵⁴, *Mikołaj Gogol w kręgu problemów etyki i religii*⁵⁵, *Wiaczesław Iwanow - ja-*

⁵¹ О. Е. Майорова. *Маркевич Болеслав Михайлович*, [w:] *Русские писатели 1800-1917. Биографический словарь*, t. 3 (К - М), Москва, ФИАНИТ 1994, s. 519-521.

⁵² „Przegląd Humanistyczny”, R. 26 (Warszawa), nr 1-2, s. 99-116.

⁵³ *Sprawozdania z posiedzeń Komisji Naukowych Oddziału PAN w Krakowie*, t. 25/2. Lipiec - grudzień 1981, Kraków 1983, s. 266-267.

⁵⁴ „Zeszyty Naukowe Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Gdańskiego”, *Filologia Rosyjska*, z. 14. Gdańsk 1985, s. 73-79. O nim pisał też R. Łużny: „Tygodnik Powszechny”, R. 15. (Kraków) 1986, nr 34, s. 5; ibidem. 1989, nr 9, s. 7.

⁵⁵ „Tarnowskie Studia Teologiczne”, t. 13, Instytut Teologiczny w Tarnowie, Tarnów 1994, s. 83-94.

kiego nie znamy⁵⁶, Włodzimierz Maksimow i inni. Nurt religijny we współczesnej literaturze rosyjskiej⁵⁷, *Współczesna literatura rosyjska a dziedzictwo kulturalne przeszłości*⁵⁸. Z merytoryczno-kwalifikacyjnego punktu widzenia realizowały one w pełni prekursorski wątek badawczy, a mianowicie relacje: literatura - myśl filozoficzno-religijna oraz pisarze - filozofowie rosyjscy. Dokonania R. Łuźnego w tym zakresie legły u podstaw kształtującego się w ostatnim dziesięcioleciu i jakże perspektywicznego kierunku problemowo-tematycznego w polskiej rusycystyce historycznoliterackiej, znaczonego już wieloma studiami i rozprawami, zwłaszcza jego uczniów.

W wielu swoich pracach poświęconych literaturze rosyjskiej R. Łuźny nawiązuje do folkloru i bada związki piśmiennictwa rosyjskiego z twórczością ludową.⁵⁹ Należy on bowiem - obok Franciszka Sielickiego - do tych polskich slawistów, którzy mogą poszczycić się imponującym dorobkiem w badaniach naukowych nad folklorem wschodniosłowiańskim oraz polsko-wschodniosłowiańskimi filiacjami w dziedzinie twórczości ludowej. Do dnia dzisiejszego najlepszym opracowaniem podręcznikowym jest jego skrypt *Rosyjska literatura ludowa* (wyd. I - 1974, wyd. II - 1977), w którym zaprezentował zakres znaczeniowy folkloru, omówił istotę i sens twórczości ludowej jako specyficznej dziedziny sztuki słowa, genezę i cechy charakterystyczne, typologię form rodzajowo-gatunkowych oraz kształtowanie się i rozwój folklorystyki rosyjskiej i polskich zainteresowań rosyjską literaturą ludową.

⁵⁶ „Slavia Orientalis”, R. 38, (Warszawa) 1989, nr 1-2, s. 159-176. Zob. też: G. Przebinda, J. Świeży, *Ryszard Łuźny. Spis publikacji 1955-1997*, Kraków, Uniwersytet Jagielloński 1997, poz. 311, 329, 330, 352, 365, 366, 392.

⁵⁷ „Spotkania”. Niezależne pismo młodych katolików, Paris 1984, nr 21-22, s. 51-62. Zob. też: G. Przebinda, J. Świeży, op. cit., poz. 227, 292, 293, 302.

⁵⁸ „Przegląd Rusycystyczny”, R. 14, (Warszawa - Łódź) 1991 (wyd. 1992), nr 3-4, s. 7-15. To samo: G. Przebinda, J. Świeży, op. cit., poz. 423. Zob. też: R. Łuźny, *Biblia w kręgu zainteresowań współczesnych pisarzy rosyjskich*, [w:] *Biblia a literatura*, pod red. S. Sawickiego i J. Gotfryda, Lublin, Towarzystwo Naukowe KUL 1986, s. 419-427.

⁵⁹ Zob. np.: R. Łuźny, „Książę Srebrny” *Aleksego Tolstoja a folklor. Z dziejów romantycznej ludowości*, [w:] *Studia rusycystyczne z epoki romantyzmu*, prace Krakowskiego Ośrodka Slawistycznego poświęcone VII Międzynarodowemu Kongresowi Slawistów, pod red. R. Łuźnego, Prace Komisji Słowianoznawstwa nr 28, PAN - Oddział w Krakowie, Ossolineum 1973, s. 91-114.

Ryszard Łużny jako badacz wschodniosłowiańskiej twórczości ludowej skoncentrował się głównie na tych zagadnieniach, które były świadomie pomijane lub tendencyjnie niedoceniane przez ówczesną folklorystykę radziecką. Na pierwszym planie usytuował się tu tzw. „wiersz duchowny” jako zapomniany gatunek rosyjskiej epiki ludowej.⁶⁰ Nowatorstwem programowym wyróżnia się rozprawa Łużnego *W kręgu folkloru i literatury. Ekskurs w dzieje stosunków kulturalnych polsko-wschodniosłowiańskich*⁶¹. Zawiera ona ważne odniesienia do twórczości ludowej dawnej Rusi i jej powiązań z piśmiennictwem staroruskim oraz stanowi swoiste prolegomena do trzech wyodrębniających się, z punktu widzenia kryterium narodowościowego, bloków tematycznych: ukraińskiego, białoruskiego i rosyjskiego. Autor bowiem podejmuje tu w pełni udaną i owocną próbę syntetycznego ujęcia dotychczasowego stanu badań nad wschodniosłowiańską twórczością ludową oraz polsko-wschodniosłowiańskimi powiązaniem w dziedzinie folkloru, jak też wytycza potrzeby i kierunki dalszych przedsięwzięć badawczych i wydawniczych na danym odcinku.

Od tej pory problematyka folklorystyczno-etnologiczna wraz z jej różnorodnymi filiacyjnymi koligacjami literackimi w piśmiennictwie Słowian wschodnich, dowartościowana badawczo przez kategorie sacrum

⁶⁰ R. Łużny. *Poetyka „wiersza duchownego” - zapomnianego i nie badanego gatunku rosyjskiej epiki ludowej*. „Rusycystyczne Studia Literaturoznawcze”, z. 2. Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego, nr 195, Katowice 1977, s. 43-55; tenże. *Poetyka rosyjskiego „wiersza duchownego”*, „Slavica Wratislaviensia” XIV. Acta Universitatis Wratislaviensis, nr 403, Wrocław 1978, s. 103-121. Zob też późniejsze prace: R. Łużny. *Rosyjski ludowy wiersz duchowny - Biblia pauperum Słowiańszczyzny Wschodniej*, [w:] *Biblia a kultura Europy. 2000 lat chrześcijaństwa*, t. 1, Łódź. Wydawnictwo Uniwersytetu 1992, s. 147-156; tenże. „Rzeczy ostateczne” w optyce rosyjskiego ludowego „wiersza duchownego”, [w:] *Folklor - sacrum - religia*, pod red. J. Bartmińskiego i M. Jarosińskiej-Wojtkowskiej (Instytut Europy Środkowo-Wschodniej). Lublin 1995, s. 131-144.

⁶¹ „Studia Polono-Slavica Orientalia. Acta Litteraria VII”, pod red. B. Białokożowicza. Wrocław, Ossolineum 1981, s. 9-33. Zob. też kontynuację tych rozważań: R. Łużny. *Rosyjska pieśń ludowa w literaturze polskiej*, [w:] *Opuscula polonica et russica*, t. 2. Toruń. Uniwersytet Mikołaja Kopernika 1994, s. 7-19; tenże. *Czy prawosławna Słowiańszczyzna Wschodnia zna pieśń kołędową oraz obrzędy chrześcijańskiego kołędowania?*, [w:] *Z kołędą przez wieki. Kołеды w Polsce i w krajach słowiańskich*, pod red. T. Budrewicza, S. Koziary i J. Okonia, Tarnów, Biblos 1996, s. 427-433.

i religijny chrześcijański ethos, znalazła się w centrum działalności naukowej Łuźnego. Dzięki intelektualnym predyspozycjom naukowym, talentowi literackiemu, wybitnym zdolnościom translatorskim i benedyktyńskiej pracowitości otrzymaliśmy w jego wyborze i tłumaczeniu, opatrzone wstępem, komentarzami i przypisami trzy prześliczne księgi: *Opowieść o niewidzialnym grodzie Kicieżu. Z legend i podań dawnej Rusi* (Warszawa, PAX 1988, 420 s., wstęp s. 5-33), *Pieśń o niebieskiej księdze. Antologia rosyjskiej ludowej poezji religijnej* (Warszawa, PAX 1990, 324 s., wstęp s. 5-49) i Włodzimierz Bielski, *Opowieść o niewidzialnym grodzie Kicieżu oraz o Fiewronii Dziewicy* (Kraków, Stradom 1993, 115 s., wstęp)⁶².

Praca nad wschodniosłowiańskimi tekstami ludowej poezji religijnej (kolekcjonowanie, przekłady, adiustacja, komentarze etc.) ze wszech miar sprzyjała powstawaniu nowych idei naukowych, godnych pióra wnikliwego badacza. Tytułem przykładu wymienię tu jedynie kilka ważniejszych pozycji: *Pieśń o księciu Dymitrze Dońskim, świętym Rosyjskiej Cerkwi Prawosławnej*⁶³, *Legenda - apokryf - epos pieśniowy. Z badań nad sztuką portretowania psychologicznego w dawnym piśmiennictwie Słowian wschodnich*⁶⁴ i *O dwóch obiegach - ustnym i piśmienniczym - w życiu literackim dawnej Rusi*⁶⁵. Bardzo też udatnie podjął autor tematykę związaną z motywem i gatunkiem podróży w epice wschodniosłowiańskiej: *Podróż wędrówka jako zasada kompozycyjna epiki ludowej Słowian*

⁶² O „kiticzowej” tematyce w literaturze i sztuce rosyjskiej przed 1917 zob.: R. Łuźny, *Jeszcze jedna „Opowieść o Kicieżu, grodzie niewidzialnym”*, „Roczniki Humanistyczne. Słowianoznawstwo”. Towarzystwo Naukowe KUL. Lublin 1994. t. 42. z. 7. s. 151-166.

⁶³ „Życie Chrześcijańskie w Polsce”, 1989, nr 9-10, s. 75-82. Zob. też: R. Łuźny, *Sergiusza Awierincewa „Pieśń o świętym Piotrze Apostole”*, „Religioni et Litteris”. Pismo teologiczno-kulturalne. (Tarnów) 1992, nr 1, s. 22-26. Na uwagę zasługuje tu zwłaszcza referat R. Łuźnego na temat *Библейские ветхо- и новозаветные темы в русском словесном песенном фольклоре*, który został przedstawiony i wywołał duże zainteresowanie na Międzynarodowym Kongresie Bibliistyczno-Słowianoznawczym w Uniwersytecie Hebrajskim w Jerozolimie, zob. *Jews and Slaves*, vol. 2. *The Bible in a thousand years of russian literature*, Hebrew University of Jerusalem 1994, s. 67-76. streszcz. ang., s. 283-284.

⁶⁴ *Problemy psychologizmu w literaturach wschodniosłowiańskich*, pod red. W. Wilczyńskiego. Zielona Góra, WSP 1991, s. 7-19.

⁶⁵ *Kultura literacka Dawnej Rusi*, „Acta Universitatis Lodziensis”. Folia Litteraria 32, Łódź 1992, s. 19-35.

Papież Jan Paweł II i prof. Ryszard Łużny. Uroczystość 1100 rocznicy śmierci św. Metodego, Rzym - Watykan 1985 (fot. Arturo Mari)

*wschodnich*⁶⁶ i *Od ihumena Daniela do protojereja Waleriana Łukjanowa. Staroruski gatunek opisu podróży do Ziemi Świętej oraz jego współczesny odpowiednik rosyjski*⁶⁷.

Z powyższego wyraźnie widać, jak doniosłe znaczenie w dorobku R. Łuznego mają prace związane z badawczymi kategoriami biblijnego *sacrum* i chrześcijańskimi tradycjami religijnymi. Problematyka ta już od dawna przyciągała i urzekała badacza. Poszerzyła się znacznie poprzez współpracę (hasła, konsultacje, propozycje, recenzje, dyskusje) w latach przygotowywania *Encyklopedii katolickiej*, której pierwszy tom ukazał się w Lublinie w 1973 roku. Jednakże dodatkowym bodźcem do podjęcia szeroko zakrojonych prac nad tematyką religijną we wschodniosłowiańskich literaturach był niewątpliwie wybór krakowskiego kardynała Karola Wojtyły w 1978 roku na Stolicę Piotrową i ta doniosła rola papieża-Słowianina, którą spełnia Jan Paweł II we współczesnym nam świecie. Nadanie nowego, doskonale przemyślanego, szeroko zakrojonego i pogłębionego kształtu tej właśnie tematyce wiąże się z podjęciem przez R. Łuznego dodatkowej pracy w 1982 w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (początkowo na drugim etapie, później zaś na pierwszym). Tam właśnie z jego inicjatywy powołano do życia Międzywydziałowy Zakład Badań nad Kulturą Bizantyńsko-Słowiańską (1982), a w późniejszym okresie Katedrę Filologii Słowiańskiej (1989). Jako kierownik tych placówek opracował ambitny i dalekosiężny program ich działalności naukowej i dydaktycznej, zadbał też o odpowiedni dobór i kształcenie nauczycieli akademickich oraz rozwinął współpracę z innymi ośrodkami akademickimi, instytucjami i towarzystwami naukowymi, organizował seminaria i zebrania naukowe, konferencje i sympozja, koordynował wspólne programy badawcze oraz rozwinął prężną działalność wydawniczą.⁶⁸ Na szczególne wyróżnienie zasługują tu zaprogramowane wcześ-

⁶⁶ *Podróż w literaturze rosyjskiej i w innych literaturach słowiańskich*, Międzynarodowa Konferencja Literaturoznawcza Sławistów, Opole, 24-25 X 1990, Opole, WSP 1993, s. 7-13 oraz „Roczniki Humanistyczne”. Słowianoznawstwo, (Lublin) 1993, t. 41, z. 7, s. 221-233.

⁶⁷ „Slavia Orientalis”, R. 42, (Kraków) 1993, nr 2, s. 271-281.

⁶⁸ Zob o tym: R. Łuzny, *Międzywydziałowy Zakład Badań nad Kulturą Bizantyńsko-Słowiańską KUL. Informacja o działalności naukowej*, „Zeszyty Naukowe KUL”, R. 27, (Lublin) 1984, nr 4, s. 85-87; tenże. *O historii i dniu dzisiejszym studium słowianoznawczego w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim*, z Profesorem Ryszardem Łuznym rozmawia P. K. Kutny, „Przegląd Uniwersytecki”, R. 2, (Lublin) KUL 1990,

niej przedsięwzięcia sesyjne i edytorskie wyprzedzające obchody tysiąclecia chrztu Rusi. Mam tu na myśli przede wszystkim dwa sympozja zorganizowane w ówczesnych warunkach niesprzyjających tego rodzaju imprezom przez Międzywydziałowy Zakład Badań nad Kulturą Bizantyńsko-Słowiańską KUL: 12-14 października 1983 - *Dziedzictwo chrześcijańskiego Wschodu słowiańskiego a życie kulturalne w Polsce - wczoraj i dziś* oraz 25-27 września 1985 - *Dzieło chrystianizacji Rusi Kijowskiej oraz jego konsekwencje kulturowe dla krajów i narodów Europy Środkowo-Wschodniej*. I tu R. Łużny okazał się prekursorem obchodów milenijnej rocznicy chrztu Rusi, tak uroczyste przeprowadzonych w 1988 roku w krajach Słowiańszczyzny Wschodniej i poza jej granicami.

Ryszard Łużny i jego współpracownicy wnieśli w tym okresie liczący się wkład do naukowych przedsięwzięć realizowanych przez Instytut Ekumeniczny oraz Międzywydziałowy Zakład Badań nad Literaturą Religijną KUL. Chodzi tu głównie o sympozja: 29 października 1985 - *Apostołowie i nauczyciele Słowian*, 8-10 marca 1988 - *Христовое победоу - Christus vincit. 988 - 1988. Teologia i kultura chrześcijańska Dawnej Rusi z perspektywy minionych wieków* oraz 6-10 czerwca 1988 - V Ogólnopolska Konferencja *Religia a literatura. Sacrum w literaturach słowiańskich*. Zarówno on, jak i pracownicy jego Zakładu uczestniczyli w wielu innych imprezach naukowych o charakterze ogólnopolskim i międzynarodowym poświęconych milenijnej rocznicy. Publikował też liczne rozprawy i studia w pismach specjalistycznych oraz artykuły i szkice, wywiady i wypowiedzi w periodyce. I tu m.in. wypadałoby odnotować jego nader pożyteczną instruktywną pracę pt. *Pierwsze Tysiąclecie Chrześcijaństwa (988 - 1988) na ziemiach Wschodniej Słowiańszczyzny. Od Rusi Kijowskiej do Rosji, Ukrainy i Białorusi. Kronika ważniejszych wydarzeń dziejowych* (KUL 1994, 45 s.). Obserwując zaś bacznie zmiany

nr 1-2, s. 1, 9 i 11; tenże. *Placówka słowianoznawcza w KUL*, tamże, 1992, nr 3, s. 18; tenże. *Rusycystyki polskiej wczoraj - dziś - jutro. Z doświadczeń uniwersyteckiego ośrodka lubelskiego* (Katolicki Uniwersytet Lubelski), „Przegląd Rusycystyczny”, R. 15, (Warszawa 1992, z. 3-4, s. 13-22; tenże, *Sekcja Filologii Słowiańskiej. Międzywydziałowy Zakład Badań nad Kulturą Bizantyńsko-Słowiańską*, [w:] *Księga Pamiątkowa na 75-lecie Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Wkład w kulturę polską w latach 1968 - 1993*, pod red. ks. M. Ruseckiego, Lublin, KUL 1994, s. 326-327 oraz 621-623; tenże. *Studia i badania słowianoznawcze w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim*, „Roczniki Humanistyczne”. Słowianoznawstwo, Lublin, KUL 1994, t. 42, z. 7, s. 5, 14-32.

i przeobrażenia w polskiej rusycystyce, ukrainistyce i białorutenistyce w kontekście obchodów milenijnych napisał znamienity pod tym względem syntetyczny przegląd o charakterze rozprawy naukowej pt. *Tysięczna rocznica chrztu Rusi Kijowskiej a życie naukowo-kulturalne w Polsce lat 80-tych*⁶⁹. W końcowej części swych sumarycznych rozważań podkreślając, że w kulturze polskiej „«sprawy ruskie», wschodniosłowiańskie, a więc rosyjskie najpierw, a potem ukraińskie i białoruskie, odgrywały zawsze, a tak będzie także i w przyszłości, nie mówiąc już o naszej najbardziej dzisiejszej teraźniejszości, rolę szczególnie istotną” - z ukontentowaniem konstatawał, że „polskie słowianoznawstwo, szczególnie zaś jego część «rusycystyczna», swoje miejsce i zadania w całości toczących się wokół nas procesów kulturowych oraz ideowych dostrzegło, że na potrzeby chwili i «znaki czasu» czy wyzwanie współczesności odpowiedzieć umiało” - i wyraził nadzieję, że „polskie środowiska slawistyczne, że szczególnie placówki, zespoły, grupy specjalistów oraz indywidualni badacze i popularyzatorzy, nauczyciele i tłumacze rusycystyką w szerokim tego słowa znaczeniu się zajmujący - po doświadczeniach dotychczasowych potrafią także nadal w swojej działalności stawać na wysokości zadań, jakie formułuje wobec nich otaczająca rzeczywistość, jakie wysuwa, a właściwie wprost narzuca niekiedy, nasza współczesność, schyłek więc i obecnego stulecia, i drugiego tysiąclecia naszej ery”.⁷⁰

Przede wszystkim sam Profesor R. Łużny dawał świetlany przykład właściwego i konstruktywnego rozumienia nowych zadań w świetle ogromnych zmian i dalekosiężnych przeobrażeń politycznych, społeczno-ekonomicznych i ustrojowych w Polsce w warunkach kształtowania się nowego ładu europejskiego po rozpadzie ZSRR. Wielokrotnie przeto postulował i uzasadniał konieczność dowartościowania tradycyjnych już studiów rusycystycznych, a co za tym idzie również badań naukowych, wiedzą z dziedziny szeroko pojętej ukrainistyki i białorutenistyki przy odpowiednim spożytkowaniu dorobku naukowo-dydaktycznego katedr filologii ukraińskiej i białoruskiej działających na Uniwersytecie Warszawskim już od połowy lat pięćdziesiątych. Katedra Filologii Słowiańskich KUL jako pierwsza w kraju wprowadziła do kształcenia rusycystów przemienne, wzajemnie się uzupełniające studia specjalistyczne z zakresu

⁶⁹ „Slavia Orientalis”, R. 38. (Warszawa) 1989, nr 3-4, s. 257-284.

⁷⁰ Ibidem, s. 183-184.

filologii ukraińskiej i białoruskiej.⁷¹ Z tych doświadczeń - jak sądzę - będą mogły skorzystać również i inne ośrodki rusycystyczno-slawistyczne w Polsce.

Profesor R. Łużny w swoich pracach naukowych - częstokroć i w pełni kompetentnie - nawiązywał i odwoływał się do piśmiennictwa białoruskiego i polsko-białoruskich filiacji kulturowych, w tym m.in. do puścizny Franciszka Skoryny. Pod tym względem na szczególną uwagę zasługuje jego referat *Doktor Franciszek Skoryna z Polocka (między 1485 - 1490 a 1552) oraz jego średniowieczno-renesansowa biblistyka* wygłoszony na sesji naukowej na temat *Biblia w literaturze i folklorze narodów wschodniosłowiańskich* zorganizowanej 22-23 września 1995 w Krakowie przez Instytut Filologii Wschodniosłowiańskiej UJ. Polsko-białoruskie koneksje ujmował zazwyczaj w szerszym kontekście polsko-wschodniosłowiańskich stosunków kulturalnych. Zdecydowanie i konsekwentnie popierał też rozwój białorutenistyki w Polsce. Przede wszystkim jednak trudno przecenić zasługi R. Łużnego dla ukrainistyki polskiej. Z jego to właśnie inicjatywy na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie został powołany do życia Zakład Literatury Ukraińskiej (1990), przekształcony następnie w Katedrę Ukrainistyki (1994). Zarówno w Krakowie, jak i w Lublinie inicjował badania nad literaturą ukraińską, polsko-ukraińskimi stosunkami literackimi i pograniczem kulturowym ze szczególnym uwzględnieniem twórczości ludowej. W jego bowiem osobie ukraińska kultura duchowa znalazła wyjątkowo troskliwego, wnikliwego i zapobiegliwego badacza i rzecznika. Jest on nie tylko autorem zwięzłego i doskonale napisanego syntetycznego *Zarysu dziejów literatury ukraińskiej*⁷², ale również wielu rozpraw i studiów, artykułów i przyczynków poświęconych bardziej szczegółowym problemom rozwoju piśmiennictwa ukraińskiego. Według obliczeń Włodzimierza Mokrego bibliografia jego prac ukrajinistycznych liczy 212 pozycji i wyróżnia się na tle całości polskiego dorobku ukrajinistycznego podejmowaniem „najczęściej nie opracowa-

⁷¹ Zob. R. Łużny, *Dlaczego nie wolno ograniczać filologii wschodniosłowiańskiej w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim do rusycystyki wyłącznie?* Głos w dyskusji panelowej nt. *Stanu i perspektyw slawistyki w ośrodku lubelskim*. „Roczniki Humanistyczne”. Słowianoznawstwo, (Lublin) 1997, t. 45, z. 7 (w druku).

⁷² „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego”, Prace Historyczne, z. 32: *Ukraina. Teraźniejszość i przyszłość*, pod red. M. Karasia i A. Podrazy, Kraków 1970, s. 355-401.

nych, ale ważnych i ważkich problemów z literatury, myśli filozoficzno-religijnej oraz szeroko rozumianej kultury i duchowości Ukraińców”⁷³. Z braku miejsca powołałam się tu jedynie na najbardziej prekursorskie pozycje otwierające nowe możliwości i perspektywy badawcze: *Dawne piśmiennictwo ukraińskie a polskie tradycje literackie*⁷⁴, *Oświeceniowe antynomie światopoglądowe na Ukrainie, w Rosji i w Polsce*⁷⁵, *Ukrainistyki w Krakowie wczoraj, dziś i jutro*⁷⁶, *Teodycea Hryhorija Skoworody na tle słowiańskiej myśli religijnej okresu Oświecenia*⁷⁷, *The Kiev Mohyla Academy on relation to polish culture*⁷⁸, *Grzegorz Skowroda, czyli sacrum w literaturze Ukraińców*⁷⁹, *Świat sacrum chrześcijańskiego na drodze twórczej Łesi Ukrainki*⁸⁰, „Epos huculskie” Stanisława Vincenza, czyli „jak zrobione” dzieło „Na wysokiej połoninie”⁸¹, „Złota hramota”

⁷³ W. Mokry, *Profesor Ryszard Łużny - ukrainista*, s. 20.

⁷⁴ *Z dziejów stosunków literackich polsko-ukraińskich*, pod red. S. Kozaka i M. Jakóbca. Wrocław: Ossolineum 1974, s. 7-36.

⁷⁵ *Z polskich studiów slawistycznych*, seria 6: *Literaturoznawstwo, folklorystyka, problematyka historyczna*, prace na IX Międzynarodowy Kongres Sławistów w Kijowie. Warszawa: PWN 1983, s. 301-311.

⁷⁶ „Ruch Literacki”, R. 24. (Kraków) 1983, z. 3-4, s. 213-218. Zob. też: R. Łużny, *Ukrainistyka powojenna w perspektywie dokonań i zamierzeń słowianoznawstwa polskiego*, [w:] *Z problemów ukraińoznawstwa (Studia z filologii rosyjskiej i słowiańskiej)*, t. 14. Warszawa: UW 1987, s. 17-25; tenże, *Powojenne spotkania polsko-ukraińskie w płaszczyźnie filologii: od rusycystyki poprzez rutenistykę do ukraińoznawstwa polskiego*, „Slavia Orientalis”. R. 43. (Kraków) 1994, nr 3, s. 391-405; tenże, *Ukrainistyki krakowskiej pierwsze powojenne pięciolecie (1991-1995)?*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego”. Prace Historycznoliterackie, z. 91, Kraków 1996, s. 73-86.

⁷⁷ *Studia slavica in honorem Viri Doctissimi Olexa Horbatsch*, Festgabe zum 65. Geburtstag, hrsg. G. Freidhof, P. Kosta, M. Schüttrumpf. T. 2: Beiträge zur Ostslawischen Philologie (II). München. O. Sagner 1983, s. 98-108.

⁷⁸ „Harvard Ukrainian Studies”, special issue, vol. VIII, 1984, nr 1-2, s. 123-135.

⁷⁹ „Znak”, R. 37. (Kraków) 1985, nr 6, s. 66-80. Zob. też: R. Łużny, *Grzegorza Skoworody, ostatniego przedstawiciela wschodniosłowiańskiego baroku „poesis sacra”*, „Przegląd Humanistyczny”, R. 37. (Warszawa) 1993, nr 4, s. 93-98.

⁸⁰ „Zeszyty Naukowe KUL”, R. 34. (Lublin) 1991 (1994), nr 1-2, s. 89-106.

⁸¹ *Sprach- und Kulturkontakte im Polnischen*, Gesammelte Aufsätze für A. de Vincenz zum 65. Geburtstag, hrsg. G. Hentschel, G. Ineichen, A. Pohl, München, O. Sagner 1987, s. 601-611. Zob. też: R. Łużny, *Stanisława Vincenza powracanie do literatury ojczystej*, „Odra”, R. 29. (Wrocław) 1989, nr 10, s. 34-38; tenże, *Kultura duchowa Ukraińców w huculsko-pokuckiej wizji artystycznej Stanisława Vincenza*, „Krakowskie Zeszyty Ukraińoznawcze - Краківські Українознавчі Зошити”, Uniwersytet Jagielloński - Fundacja św. Włodzimierza, t. 1-2 (1992 - 1993), Kraków 1993.

*Józefa Łobodowskiego: refleksja całkiem współczesna na temat „szkoły ukraińskiej” w literaturze polskiej*⁸², *Ewangelia i kultura w tysiącletnich dziejach Rusi - Ukrainy*⁸³, *Między Bizancjum a Rzymem. O procesie kształtowania się nowożytnego piśmiennictwa Ukraińców*⁸⁴.

Kształtowanie się i rozwój nowej literatury ukraińskiej R. Łużny rozpatruje w szerokim kontekście staroruskiej i staroukraińskiej tradycji z uwzględnieniem kulturowych wpływów bizantyńskich i rzymskich oraz bardziej nowoczesnych polskich i europejskich. Trafnie też konstatuje, że „kultura chrześcijańska Dawnej Rusi - i to już od dawna, właściwie od samego początku, od momentu jej zaistnienia i ukształtowania się w pełni - znalazła się w orbicie polskich zainteresowań i że nie mogła być i nie była dla Polaków czymś nieznanym, obojętnym, nieinteresującym”⁸⁵. Nie może być ona obojętna i w naszych czasach. Milenijne obchody chrztu Rusi Kijowskiej stały się dla Łużnego impulsem do nowego odczytania myśli religijnej Słowian wschodnich. Pod tym kątem widzenia przeprowadził szczegółową kwerendę źródeł i zabytków piśmiennictwa starorus-

s. 79-99; tenże, *Vincenz a kultura ludowa Rusinów*, [w:] *Studia o Stanisławie Vincenzie*, pod red. P. Nowaczyńskiego, Lublin - Rzym, Polski Instytut Kultury Chrześcijańskiej 1994, s. 201-214.

⁸² *Sprawozdania z posiedzeń Komisji Naukowych Oddziału PAN w Krakowie*, t. 30/ 1-2, 1986, Wrocław 1988, s. 157-158. Zob. też: R. Łużny, *Józefa Łobodowskiego „pisarstwo kresowe”, „Libertas”*. Kwartalnik społeczno-polityczny, (Paryż) 1988, nr 11, s. 7-25; to samo: „Spotkania”. Niezależne pismo katolików, 1988, nr 35, s. 69-81; tenże, *Іосіф Лободовський, „Сучасність”*, R. 29, (München) 1989, nr 7-8, s. 68-81.

⁸³ „Ethos”, R. 1, Kwartalnik Instytutu Jana Pawła II KUL, (Lublin) 1988, nr 1, s. 91-102. Zob. też: R. Łużny, *Tysiąc lat symbiozy Ewangelii i kultury ukraińskiej*, [w:] *Ewangelia i kultura. Doświadczenia środkowoeuropejskie*, Rzym, Polski Instytut Kultury Chrześcijańskiej 1988, s. 220-238; tenże, *Jubileusz przyjęcia chrztu Rusi - Ukrainy oczyma polskiego slawisty*, „Krakowskie Zeszyty Ukrainoznawcze - Краківські Українознавчі Зошити”, Uniwersytet Jagielloński - Fundacja św. Włodzimierza, t. 3-4 (1994 - 1995), Kraków 1995, s. 508-525.

⁸⁴ „Pamiętnik Słowiański”, R. 41, 1991, s. 31-43. Zob. też: tenże, *Українские писатели эпохи барокко и традиции отечественного средневековья*, „Ricerche Slavistiche”, vol. XXXVII, 1990: *La percezione del Medioevo nell'epoca del Barocco: Polonia, Ucraina, Russia*, Atti del Congresso tenutosi a Urbino 3-8 luglio 1989, a cura di Giovanna Brogi - Bercoff. Carucci Editore, Roma (druk 1991), s. 295-306.

⁸⁵ R. Łużny, *Kultura chrześcijańska Dawnej Rusi w optyce polskiej - wczoraj i dziś*, [w:] *Teologia i kultura duchowa Starej Rusi*, pod red. W. Hryniewiczza i J. S. Gajka, Lublin, KUL 1993, s. 266.

kiego oraz odpowiedniej literatury przedmiotu. Rozległa znajomość myśli i filozofii chrześcijańskiej, imponujący zakres spenetrowanych materiałów i przede wszystkim inwencja twórcza legły u podstaw nowego dzieła o znaczeniu wręcz epokowym *Słowo o Bogu i człowieku. Myśl religijna Słowian Wschodnich doby staroruskiej* w jego wyborze, przekładzie i opracowaniu (wstęp, komentarze, przypisy, posłowie), wydanym w Krakowie w 1995 roku nakładem Polskiej Akademii Umiejętności w ramach Prac Komisji Wschodnioeuropejskiej PAU (t. 3, 294 s.). Składa się z trzech części: I. *Autorzy i dzieła czasów Rusi Kijowskiej w swiatach roku 988 (Słowo Filozofa; Metropolity Ilariona Słowo o Prawie i lasce; Daniela, ihumenia Ziemi Ruskiej Żywot i pielgrzymowanie; Księcia Włodzimierza Monomacha Pouczenie dla dzieci moich; Mnicha Cyryla Przepowiedź o duszy i ciele; Wędrowka Bogarodzicy po miejscach mąk ludzi potępionych)*; II. *Myśl religijna i sztuka pisarska wieku XIV - XVI, czyli życie umysłowe i artystyczne Rusi między Kijowem, Moskwą i Rzymem (Wasylego, arcybiskupa nowogrodzkiego Posłanie do biskupa twerskiego Teodora na temat sporu o raju; Wyprawa do Florencji na sobór; Notatka o Rzymie; Metropolity Misaela Posłanie do papieża rzymskiego Sykstusa IV; Mnicha Filoteja Posłanie do wielkiego księcia Wasyla III)*; III. *Ludzie i zdarzenia stulecia XVII na Rusi Moskiewskiej oraz na ziemiach ruskich Rzeczypospolitej Obojga Narodów (Opowieść budująca o świątobliwej męczennicy Teodorze, w świecie marności doczesnej bojarzynie Teodozji Morozowej; Protopopa Awwakuma Pietrowicza O trzech wyznawczyńiach słowo płaczliwe; Protopopa Awwakuma Pietrowicza Księga polemik czyli Ewangelia wieczna; Mnicha Epifaniego Żywot przez niego samego napisany; Żywoty książąt kijowskich: Olgi, Włodzimierza, Borysa i Gleba).*

W świetle dokonanej przez R. Łuźnego egzegezy wyraźnie wynika, że piśmiennictwo staroruskie, stanowiące najdawniejszą wspólnotę kulturową trzech późniejszych narodowości wschodniosłowiańskich (rosyjskiej, ukraińskiej i białoruskiej) swoje ważkie „słowo o Bogu i człowieku” wypowiedziało „mocno, donośnie, z należyтым pogłębieniem myślowym oraz w odpowiedniej dla sztuki słowa artystycznego szacie językowo-stylowej” (s. 275). Określając zaś rangę, znaczenie i rolę samych tekstów badacz w pełni zasadnie stwierdza, że stanowią one „przejawy jednorazowych, niepowtarzalnych aktów twórczych, pisarskich, wykwit specjalnych, wyjątkowych okoliczności - sytuacji, zdarzeń, przeżyć - mobilizują-

cych głębię myśli, dojrzałość sądów, skalę napięć i siłę przeżyć emocjonalnych i duchowych, sfery religii, wiary, kultu oraz etyki dotyczących”, że dzięki temu właśnie stały się one „wypowiedziami wzorcowymi, modelowymi, dziełami wchodzącymi do kanonu tekstów ważnych, klasycznych, dla danego piśmiennictwa narodowego reprezentatywnych, niekiedy wprost niepowtarzalnych” (s. 11).

Takim „niepowtarzalnym” zjawiskiem w kulturze wschodniosłowiańskiej stały się również akatysty - hymny i całe kompozycje modlitewne śpiewane na stojąco ku czci Chrystusa, matki Boskiej oraz jednego ze świętych. One też wraz z ich ekumenicznymi odpowiednikami polskimi stały się przedmiotem penetracji badawczych R. Łuźnego.⁸⁶ Przekłady tekstów staroruskich, akatystów i folkloru wschodniosłowiańskiego dostarczyły mu unikatowych w slawistyce polskiej doświadczeń. Swoimi umiejętnościami w tej dziedzinie chętnie się dzielił podczas zajęć dydaktycznych (wykłady, seminaria, ćwiczenia) oraz na zebraniach, konferencjach, sympozjach i kongresach naukowych, których materiały były przeważnie publikowane. Do ważniejszych prac z teorii i praktyki przekładoznawstwa należą: *Z doświadczeń warsztatowych polskiego tłumacza rosyjskiej pieśni ludowej*⁸⁷, *Z zagadnień przekładu rosyjskiej literatury ludowej na język polski*⁸⁸, „*Kosma i Damian z gwoździem*”, czyli *przysłowie i porzekadło na warsztacie filologa i tłumacza*⁸⁹, *Hymn „Akatyst” na*

⁸⁶ R. Łuźny, *Dlaczego Akatyst?* „Więź”, R. 40, (Warszawa) 1988, nr 7-8, s. 22-29. tamże przekład Łuźnego *Akatystu dziękczynnego* ks. Grigorija Pietrowa, s. 30-38. Zob. też: R. Łuźny, „*Akathistos polski*” *Marka Skwarnickiego*, „Zeszyty Naukowe KUL”, 1982, nr 2-4, s. 187-200; tenże. *Akathysty polskie - stroniczka z dziejów ekumenicznej poezji w Polsce*, [w:] *Chrześcijański Wschód a kultura polska*, studia pod red. R. Łuźnego, Lublin, Wyd. KUL 1989, s. 253-260; tenże. *Bizantyńsko-słowiański akatyst oraz jego poetyckie amplikacje w literaturze polskiej - dawnej i nowej*, [w:] *Literatura a religia. Tekst sakralny - tekst inspirowany liturgią*, pod red. M. Kamińskiej i J. Okonia, Łódź. Uniwersytet Łódzki (w druku).

⁸⁷ „Ruch Literacki”, R. 29, (Kraków) 1988, z. 1-2, s. 1-4.

⁸⁸ *Z polskich studiów slawistycznych*, seria 7: *Literaturoznawstwo, folklorystyka, problematyka historyczna*, prace na X Międzynarodowy Kongres Slawistów w Sofii, Warszawa, PWN 1988, s. 411-421.

⁸⁹ *Studia porównawcze z literatur słowiańskich. W siedemdziesięciolecie urodzin Profesor Marii Bobrownickiej*, pod red. R. Łuźnego i Z. Niedzieli, PAN - Oddział w Krakowie, Prace Komisji Słowianoznawstwa nr 49, Wrocław 1992, s. 31-44.

warsztacie polskiego tłumacza⁹⁰, *Jak przekładać rosyjską ludową prozę legendowo-podaniową? Z doświadczeń warsztatowych tłumacza bajek religijnych*⁹¹, *Z doświadczeń, przemyśleń oraz możliwości i zamiarów tłumaczy tekstów religijnych*⁹². Powyższe prace wywołują niejedną refleksję. Wynika z nich wyraźnie, że translatoryka w danym wypadku wiąże się ściśle z rzeczywistymi problemami naukowo-badawczymi mającymi odniesienie do etnografii, folklorystyki, muzykologii, religioznawstwa, paleografii, tekstologii, filologii i historii. Występuje tu bowiem wyraźnie kulturologiczna interdyscyplinarność.

Obok tematyki milenijnej związanej z tysiącleciem chrztu Rusi w dorobku ogólnym Łużnego istotne miejsce zajmują też prace poświęcone zagadnieniom cyrylometodiańskim⁹³ i unijnym, wynikającym głównie z czterechsetlecia unii brzeskiej (1596 - 1996). Ten ostatni problem rozpatruje w szerokim kontekście „spotkania Słowiańskiego Wschodu chrześcijańskiego z łacińskim Zachodem”⁹⁴. Wychodzi on bowiem z założenia,

⁹⁰ „Roczniki Humanistyczne”. Słowianoznawstwo. Towarzystwo Naukowe KUL. Lublin 1991 - 1992, t. 39-40, z. 7, s. 17-22.

⁹¹ Ibidem, t. 43, 1995, z. 7, s. 43-54.

⁹² Ibidem, s. 125-129.

⁹³ Zob. m.in.: R. Łużny, *O braciach soluńskich i chrystianizacji Słowian*, „Tygodnik Powszechny”, R. 39, (Kraków) 1985, nr 44, s. 7-8; tenże, *Encyklika słowiańska*, „Więź”, R. 29, (Warszawa) 1986, nr 1, s. 60-68; tenże, *Dziedzictwo cyrylometodiańskie a współczesna kultura polska*, „Zeszyty Naukowe Wydziału Humanistycznego”, Sławistyka 5, Gdańsk 1988 (1991), s. 41-51; tenże, *Święci misjonarze Słowiańszczyzny w piśmiennictwie wschodniosłowiańskim*, [w:] *Cyryl i Metody - apostołowie i nauczyciele Słowian. Studia i dokumenty*, część 1: *Studia*, część 2: *Dokumenty*, pod red. J. S. Gajka i L. Górskiego. Lublin, Wyd. KUL 1991, s. 95-103; tenże, *Dziedzictwo cyrylometodiańskie a kultura chrześcijańska w Polsce dziś*, „Zeszyty Naukowe KUL”, R. 31, (Lublin) 1988, nr 3, s. 55-66.

⁹⁴ Zob. R. Łużny, *Słowiańskiego Wschodu chrześcijańskiego spotkanie z łacińskim Zachodem: Unia kościelna i jej konsekwencje w kulturze*, [w:] *Słowiańskie Balkany oraz Słowiańszczyzna Zachodnia wobec tradycji kulturowej Europy Zachodniej (Spotkania Wschodu i Zachodu)*, „Musica Antiqua Europa Orientalis”, IX, vol. 2: „Acta Slavica”. Bydgoszcz, Filharmonia Pomorska im. I. Paderewskiego 1991, s. 137-151; tenże, *Związki kulturowo-religijne Słowiańszczyzny Wschodniej z Europą typu unijnistycznego lat temu czterysta - dziś*, [w:] *Kategoria Europy w kulturach słowiańskich*, pod red. T. Dąbek-Wirgowej i A. Z. Makowieckiego. Warszawa, Uniwersytet Warszawski 1992, s. 103-109; tenże, *Nurt okcydentalistyczny we wschodniosłowiańskiej myśli religijnej przed i po Brześciu*, „Krakowskie Zeszyty Ukrainoznawcze - Краківсь-

ze „Polska i Polacy stykają się ze Wschodem w ogóle, a Wschodem chrześcijańskim w szczególności właściwie «od zawsze», od początku więc własnej państwowości i narodowo-kulturalnej tożsamości”, a skoro tak, należy zatem „uzmysłowić sobie najważniejsze w sensie chronologicznym oraz najbardziej istotne ideowo momenty tego procesu”, układającego się „w trwały szereg i konkretny ciąg «wzajemności» kulturowych”, trwających „przez dziesięć już wieków”, uwarunkowanych politycznym i geograficznym sąsiedztwem „obu w równej mierze bliskich i podobnych plemienniczo, duchowo, etnicznie i obyczajowo co i różnych, odmiennych pod wieloma względami światów”⁹⁵. Charakter tego słowiańskiego etniczno-kulturowego styku i pogranicza Wschód - Zachód określa następująco:

Istota rzeczy polega bowiem w interesującej nas tutaj materii nie tylko na tym, że mamy tu do czynienia z wynikającym z topograficznej, geopolitycznej bliskości dwóch światów - zachodniego, łacińsko-polskiego, i wschodniego, grecko-bizantyńsko-ruskiego - z sąsiedowaniem, z ich stałym, wielowiekowym spotykaniem się, graniczeniem poprzez sąsiedzką, zresztą wielokrotnie w jedną i drugą stronę, na wschód i na zachód, przesuwaną graniczną między państwową, Polacy, ich państwo, kultura, wszystkie struktury i formy życia religijno-kościelnego wraz ze sztuką sakralną, duchowością, obyczajami, językiem, literaturą oraz myślą teologiczną włącznie, mają z tym słowiańskim Wschodem chrześcijańskim (a nie z syryjskim np., ormiańskim, gruzińskim czy koptojskim lub greckim w jego bizantyńskim albo nowogreckim wydaniu) do czynienia, spotykają się, wchodzi z nim w złożone i wielostronne relacje kulturowe także dlatego, że na różne sposoby a z odmienną w ciągu wieków intensywnością przenika on, przesącza się we wszystkie, a przynajmniej większość sfer ich życia indywidualnego i zbiorowego, społecznego i kulturalnego.⁹⁶

Stąd też - tak to odczuwał i rozumiał R. Łużny - wynikały określone zadania naukowo-badawcze. I tu obiektem jego intensywnych penetracji naukowych, zwłaszcza w ostatnim dziesięcioleciu, stała się wschodniosło-

кі Українознавчі Зошити”, Uniwersytet Jagielloński - Fundacja św. Włodzimierza, t. 5-6 (1996 - 1997), Kraków 1997, s. 19-29.

⁹⁵ R. Łużny, *Dziedzictwo chrześcijańskiego Wschodu słowiańskiego a życie kulturalne w Polsce - wczoraj a dziś*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego”, Prace Historycznoliterackie, z. 89, Kraków 1994, s. 109.

⁹⁶ Ibidem.

wiańska bizantyńsko-chrześcijańska przestrzeń etniczno-kulturowa w powiązaniu z polską strefą etniczno-kulturową, stanowiącą zarazem słowiański katolicki Zachód chrześcijański. Zwrócił więc szczególną uwagę na literaturę religijno-polemiczną, powstającą na pograniczu dwóch światów chrześcijańskich, wschodniego i zachodniego, na najbardziej reprezentatywne postacie o złożonej biografii, zmieniające nieraz swą przynależność wyznaniowo-kościelno-obrzędową, a tym samym potwierdzające swoje zakorzenienie na pograniczu dwóch kultur: bizantyńsko-słowiańskiej i łacińsko-polskiej. W tym kręgu tematyczno-problemowym sytuują się m.in. takie jego prace, jak: *Adama Hipacego Pocięja „Paremetica”*, *Z nowych odczytań najdawniejszej ruskiej literatury religijno-polemicznej*⁹⁷, *Melecjusz Smotrycki, Kasjan Sakowicz i inni: zjawisko kulturowego „proteizmu” w dobie polsko-ruskiego baroku*⁹⁸, *Metropolita Piotr Mohyla a „Chameleontowie ruscy”*, *Z nowych odczytań dawnej wschodniosłowiańskiej literatury polemiczno-religijnej*⁹⁹, *Metropolita Piotr Mohyla - człowiek na pograniczu kulturowym grecko-słowiańskim i łacińsko-polskim*¹⁰⁰, *„Chameleontowie ruscy”*, *Osoba Melecego Smotryckiego w kontrowersji ideowej pomiędzy Kasjanem - Kalikstem Sakowiczem a Piotrem Mohylą*¹⁰¹.

Penetracja i eksploracja ogromnego obszaru piśmiennictwa i kultury wschodniosłowiańskiej z uwzględnieniem tradycji bizantyńskich na tym terenie oraz rozgałęzionych i niejednorodnych koneksji z Polską i Zachodem, tak udatnie, wielostronnie i twórczo prowadzona przez R. Łuż-

⁹⁷ *Unia brzeska: geneza, dzieje i konsekwencje w kulturze narodów słowiańskich*, pod red. R. Łużnego, F. Zięcki i A. Kępińskiego. Kraków. Towarzystwo „Universitas” 1994, s. 345-357. Por też: R. Łużny, *Pisarze polscy, pisarze ruscy. Z problemów językowo-etniczno-kulturowych pogranicza*, [w:] *Między Wschodem a Zachodem*, część 2: *Piśmiennictwo pogranicza. Dzieje Lubelszczyzny*, t. 6, pod red. R. Łużnego i S. Nicznanowskiego. Warszawa. PWN 1991, s. 113-121.

⁹⁸ *W kręgu kultury ukraińskiej*, pod red. W. Pilata. Studia i Materiały WSP w Olsztynie, nr 81. Olsztyn 1995, s. 9-18.

⁹⁹ *Z dziejów Europy Środkowo-Wschodniej. Księga pamiątkowa ofiarowana prof. drowi Władysławowi A. Serczykowi w 60. rocznicę Jego urodzin*. Białystok 1995, s. 195-203.

¹⁰⁰ *„Acta Polono-Ruthenica I”*, pod red. A. Bartoszewicza. Olsztyn. WSP 1996, s. 333-348.

¹⁰¹ *Christianitas et cultura Europae. Księga Jubileuszowa Profesora Jerzego Kłoczowskiego*, pod red. H. Gapskiego, część I, Lublin (w druku).

nego, wymagała zastosowania adekwatnych narzędzi badawczych i przede wszystkim respektowania zasady kompleksowej interdyscyplinarności, co w konsekwencji przyczyniało się do wypracowania odpowiedniego nowego modelu teoretycznego i metodologiczno-warsztatowego. Tu trzeba też wyróżnić i podkreślić ten fakt, że na problemy teoretyczno-literackie i metodologiczne zawsze zwracał on baczną uwagę. W jego dorobku znajdują się m.in. wydane we współautorstwie z Jadwigą Szymak-Reiferową i czterokrotnie wznawiane *Ćwiczenia z poetyki dla studentów filologii rosyjskiej* poświęcone stylistyce, wersyfikacji i genologii. Dowodem też jego pogłębionych zainteresowań teorią literatury są przekłady głosnych w swoim czasie prac naukowych Wiktora Żyrmunskiego, Borysa Eichenbauma i Wiktora Szkłowskiego. Sam też może poszczycić się ważkimi osiągnięciami w tej dziedzinie (*Liryka rosyjska - historia i teoria*¹⁰², *Problem prądu a zagadnienie komparatystryki*¹⁰³, *Aspekty teoretycznoliterackie badań mediewistycznych*¹⁰⁴, *O historii „legendy pisanej”*. *Z dziejów żywotności pewnej formy gatunkowej w piśmiennictwie rosyjskim i wiele innych*¹⁰⁵).

Opracowując liczne syntezy i podsumowania dorobku polskiego w zakresie slawistyki wschodniosłowiańskiej konsekwentnie się upominał o należyte poszanowanie jej osiągnięć i zdobyczy naukowych¹⁰⁶, a będąc

¹⁰² „Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego”, nr 198. Literaturoznawstwo. Katowice 1978, s. 26-35.

¹⁰³ „Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego”, nr 400. *Zagadnienia prądów i kierunków literackich w literaturze rosyjskiej*, pod red. S. Poręby. Katowice 1980, s. 9-19.

¹⁰⁴ „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego”. *Prace Historycznoliterackie*, z. 55. Warszawa - Kraków 1985, s. 99-104.

¹⁰⁵ *Literatura rosyjska i radziecka a historia. Motywy, poetyka*, Międzynarodowa Konferencja Rusycystów (Opole, 18-19 IX 1985), 1987, s. 7-18.

¹⁰⁶ Zob. m.in.: R. Łużny, *Polskie badania nad literaturą romantyczną w Rosji*, [w:] *Studia rusycystyczne z epoki romantyzmu*, prace krakowskiego ośrodka rusycystycznego poświęcone VII Międzynarodowemu Kongresowi Slawistów w Warszawie, pod red. R. Łużnego, PAN - Oddział w Krakowie. *Prace Komisji Słowianoznawstwa*, nr 28. Wrocław, Ossolineum 1973, s. 5-12; tenże, *Od słowianofilstwa do słowianoznawstwa. Dwa wieki historycznoliterackich zainteresowań rusycystycznych w Polsce (1800 - 1939). Założenia, stan i potrzeby badań*, [w:] *Studia z dziejów rusycystyki historycznoliterackiej w Polsce*, pod red. R. Łużnego, PAN - Oddział w Krakowie. *Prace Komisji Słowianoznawstwa*, nr 35. Wrocław, Ossolineum 1976, s. 7-27; tenże, *Rusycystyka okresu powojennego. XXV-lecie a tradycja naukowa*, tamże, s. 137-154; tenże, *O „badaniach naukowych Instytutu Słowianoznawstwa PAN” raz jeszcze*

bacznym obserwatorem i uczestnikiem dokonujących się przeobrażeń społeczno-politycznych, ustrojowych i świadomościowych oraz nowych „znaków czasu” postulował jej dowartościowanie tematyczno-problemowe oraz teoretyczno-metodologiczne.¹⁰⁷ Z nowymi swoimi koncepcjami występował na wielu międzynarodowych i krajowych konferencjach, sesjach i sympozjach naukowych, w tym m.in. również w Olsztynie. Przypomnę tu jego jakże konstruktywny udział w organizowanych przez nas międzynarodowych konferencjach naukowych: piątej - *Polsko-wschodniosłowiańskie powiązania kulturowe, literackie i językowe* (7-9 października 1993 roku, „Perkoz” koło Olsztynka) i szóstej - *Polska a Słowiańszczyzna Wschodnia: pogranicza kulturowe* (5-7 października 1995 roku, Łława).

W swoim referacie *Problemy relacji kulturowych polsko-wschodniosłowiańskich - dziś*, otwierającym dyskusję panelową na naszej olsztyńskiej V Międzynarodowej Konferencji Naukowej, stwierdzając, że „zjawisko powiązań czy relacji interliterackich na linii Wschód-Zachód słowiański widzieliśmy i traktowaliśmy zbyt wąsko, w sposób nieco ograniczony, bo zawężony do określonego tylko, nowożytnego etapu rozwoju literatur narodowych, XIX i początku XX wieku głównie, pozostawiając przy tym pierwotnie poza polem obserwacji i penetracji zarówno całe rozległe obszary czy dziedziny piśmiennictw narodowych (kultura i literatura ludowa, folklor, piśmiennictwo staroruskie, literatura współczesna, najnowsza, zwłaszcza innych niż oficjalne «obiegów»), jak i szersze, pozaliterackie konteksty kulturowe samego piśmiennictwa artystycznego, zwłaszcza zaś ważną sferę życia duchowego, znajdującego swój piśmienniczy wyraz w treściach, problematyce oraz formach gatunkowych litera-

i nieco inaczej, „Nauka Polska”, (Warszawa) 1993, nr 2-3, s. 87-99; tenże, *Polsko-wschodniosłowiańskie spotkania naukowe w płaszczyźnie historii literatury po roku 1945*, tamże, 1994, nr 2, s. 71-88.

¹⁰⁷ Zob. np.: R. Łużny, *Czterdzieści lat rusycystycznych studiów i badań historycznoliterackich w okresie powojennym (1949/50 - 1989/90) w Krakowie*, „Slavia Orientalis”, R. 40, (Kraków) 1991, nr 3, s. 247-258; tenże, *Polska rusycystyka historycznoliteracka: dokonania - niedomagania - perspektywy (Dyskusja redakcyjna)*, „Przegląd Rusycystyczny”, R. 15, (Warszawa) 1992, z. 3-4, s. 89-92; tenże, *Русская литература - древняя, классическая, новая - в культурном процессе Польши 80-90-ых годов XX века*, „Przegląd Rusycystyczny”, R. 17, (Warszawa) 1994, z. 1-2, s. 7-15; tenże, *Literatura rosyjska a przeobrażenia społeczno-kulturalne oraz ideowe w Polsce lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych obecnego stulecia*, „Pamiętnik Słowiański”, t. 44 - 1994, Wrocław 1996, s. 141-154.

tury religijnej”, - z całym przekonaniem i w pełni zasadnie zgłosił następujące programowe postulatory badawcze:

Linia generalna i cel zasadniczy działań jawią się nam już od pewnego czasu jako coś oczywistego, samo przez się zrozumiałego, to dyrektywa badawcza, iż od filologii czy literaturoznawstwa „czystego”, klasycznego musimy się kierować na terenie sławistyki, zwłaszcza na jej odcinku wschodnim, „ruskim”, ku szerzej rozumianemu „słowianoznawstwu”, czyli jakby kompleksowi poczynąń badawczych, mających za obiekt główny swoich zainteresowań, dociekań i waloryzacji kompleks przejawów kultury duchowej tego regionu naszego kontynentu, w którym literatura, piśmiennictwo artystyczne jest tylko jednym z wielu, może nawet niekiedy najważniejszym, ale przecież nie jedynym tej kultury narodowej przejawem czy komponentem. Ta słowianoznawcza „kulturologia”, niekiedy przeradzająca się wprost w swoiste „religioznawstwo”, a w każdym razie koncentrująca się na takich sferach czy dziedzinach życia duchowego Słowian wschodnich, jak piśmiennictwo sensu stricto religijne czy wprost nawet liturgiczne, formy obrzędowości i kultu, myśl filozoficzno-religijna, dzieje Kościoła-Cerkwi, przeobrażenia duchowości, problematyka teologiczna dzieł artystycznych oraz miejsce inspiracji religijnej w kulturze świeckiej, rola Biblii w literaturze, wreszcie swoista - w wydaniu wschodniosłowiańskim „teologia” kultury, musi modyfikować w sposób zasadniczy zarówno sam krąg zainteresowań polskiego słowianoznawcy zajmującego się wschodnim regionem świata słowiańskiego, jak i profil jego warsztatu badawczego, typ narzędzi postępowania naukowego, sposoby i środki upowszechniania wyników owych badań, zmianę wreszcie całej dotychczasowej optyki tych polskich sławistów, którzy zajmują się i przybliżają naszemu odbiorcy wiedzę o słowiańskim Wschodzie w całym jego bogactwie, a także niepowtarzalności narodowych przejawów i wcieleń, fakty kulturowe z przeszłości i teraźniejszości życia duchowego Rosjan, Ukraińców oraz Białorusinów.¹⁰⁸

Równocześnie ze szczególną aprobatą i osobistym ukontentowaniem potraktował ten właśnie fakt, że u podstaw teoretyczno-metodologicznych olsztyńskich przedsięwzięć naukowych legły problemowe koncepcje kulturologicznej interdyscyplinarności i nowocześnie pojmowanej wielo-

¹⁰⁸ R. Łużny, *Problemy relacji kulturowych polsko-wschodniosłowiańskich - dziś*, [w:] *Polsko-wschodniosłowiańskie powiązania kulturowe, literackie i językowe 1. Literatura i kultura*, pod red. A. Bartoszewicza, materiały z V Międzynarodowej Konferencji Naukowej („Perkoz” k. Olsztynka, 7-9 X 1993), *Studia i Materiały WSP w Olsztynie*, nr 58, Olsztyn 1994, s. 9-10.

aspektowej heurystyki, dowartościowujących dociekania komparatystyczne i kontaktologiczno-typologiczne nowymi planami, inspiracjami i ideaми, otwierającymi bardziej rozległe perspektywy badawcze i horyzonty poznawcze. Dał też temu wyraz w przedmowie do nowej serii „Acta Polono-Ruthenica” zainicjowanej przez Profesora Alberta Bartoszewicza pod auspicjami Instytutu Słowiańszczyzny Wschodniej WSP w Olsztynie, mającej zasięg ogólnopolski. Witając jej powołanie wyraził przekonanie, że uruchomiona seria wydawnicza wzbogaci polską slawistykę wschodniosłowiańską o „tak aktualne a doniosłe naukowo tematy czy problemy, jak dziedzina kultury duchowej narodów wschodniosłowiańskich, zwłaszcza myśli religijnej i sfery spraw wyznaniowo-kościelnych, historia idei i mentalności oraz świadomości etniczno-kulturowej, dzieje i współczesne tendencje rozwojowe języków narodowych, także w ich wzajemnych związkach i oddziaływaniach oraz zależnościach tak znamiennych dla sytuacji pogranicza kulturowego oraz bezpośredniego sąsiedztwa”.¹⁰⁹

Nawet w stosunkowo dużym szkicu bibliograficznym nie sposób omówić całokształtu dorobku naukowego R. Łuźnego oraz jego zasług dla humanistyki polskiej. Wszak wykaz publikacji wraz ze znajdującymi się w druku (1955 - 1997) zawiera ponad 560 pozycji bibliograficznych.¹¹⁰ Ponad 140 zapisów liczy wstępna dopiero bibliografia osobowo-przedmiotowa, odnotowująca m.in. hasła słownikowo-encyklopedyczne o nim, biogramy, opracowania ogólne, ważniejsze recenzje i omówienia publikacji oraz analizę ogólnych dokonań, a także wstępne i przeważnie cząstkowe zestawienia tych prac innych autorów, w których cytowano, odwoływano się lub nawiązano do jego dorobku.¹¹¹

Tak więc o Profesorze Ryszardzie Łuźnym można mówić i pisać bez końca... O nim i jego rodzinie, jego małżonce Annie - wiernej towarzyszyce życia i pomocnicy (prowadzenie domu, przepisywanie na maszynie, sporządzanie indeksów itd.)... O jego niepowtarzalnej osobowości, prawości, szlachetności, dyscyplinie ducha, bezkompromisowości... O etyce chrześcijańskiej, skromności, pokorze i poczuciu skruchy, zasadach mo-

¹⁰⁹ R. Łuźny, *O zasadności powołania serii wydawniczej „Acta Polono-Ruthenica”*, „Acta Polono-Ruthenica” I, s. 13.

¹¹⁰ G. Przebinda, J. Świcz, *Ryszard Łuźny. Spis publikacji...*, s. 5-54.

¹¹¹ Ibidem, s. 55-67. Osobny szkic R. Łuźnemu poświęcił również G. Przebinda: *Filolog wobec Słowa. W siedemdziesięciolecie urodzin Profesora Ryszarda Łuźnego*, [w:] *Słowianie Wschodni: duchowość, mentalność, kultura*, s. 7-13.

ralnych wobec siebie i swej pracy, społeczeństwa i pojedynczego człowieka... O nim jako o wyśmienitym organizatorze nauki i procesu dydaktycznego, wyróżniającym się wysokimi predyspozycjami intelektualnymi, twórczym sposobem myślenia, siłą charyzmatyczną i pasją życiową. O jego szkole naukowo-badawczej w slawistyce wschodniosłowiańskiej, mającej wielorakie odniesienia do całokształtu humanistyki polskiej i wzbogacającej jej dziedzictwo kulturowe, o jego uczniach, którzy po ukończeniu studiów pod jego kierunkiem uzyskali następnie stopnie naukowe doktorów habilitowanych oraz tytuły akademickie profesorów nadzwyczajnych i zwyczajnych i osiągnęli wysokie szczeble w karierze akademickiej, o jego wykładach i odczytach na uniwersytetach europejskich i amerykańskich, o czynnym udziale w imprezach naukowych krajowych i zagranicznych (kongresy, sesje, konferencje, sympozja, posiedzenia i zebrania naukowe), o jego działalności w Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie (od 1991 jako członka korespondenta), w Komitecie Słowianoznawstwa PAN, w licznych towarzystwach, instytucjach i komisjach oraz redakcjach i wydawnictwach krajowych i międzynarodowych... Tak np. w latach 1994 - 1996 wziął udział w 32 imprezach naukowych krajowych i zagranicznych, w tym jedynie w 1996 w 18 konferencjach, sympozjach i sesjach, wygłaszając wszędzie referaty naukowe. Trudno przecenić ich znaczenie we współczesnej humanistyce polskiej. Zaslugują one bezsprzecznie na szerokie omówienie, ale z braku miejsca staje się to po prostu niemożliwe. Wszakże na jedną imprezę chciałbym tu zwrócić szczególną uwagę, a mianowicie na sympozjum zorganizowane przez Uniwersytet Jagielloński na życzenie Jana Pawła II w dniach 19-20 sierpnia 1996 roku w jego pałacu w Castel Gandolfo pod hasłem - tematem *Współcześni Słowianie wobec własnych tradycji, mitów i fobii kulturowych. Zjednoczenie Europy a problemy słowiańskie*. Temat ten rozważało jedenastu autorów ze środowiska krakowskiego przy współudziale pięciu specjalistów z Warszawy, Lublina i Katowic. Ryszard Łużny zaprezentował tam swój referat pt. *Słowian Wschodnich rozumienie dziedzictwa narodowego w wymiarze kultury duchowej - dziś i lat temu czterysta*, w którym podzielił się swoimi przemyśleniami, zawierającymi syntetyczne spostrzeżenia i wnioski z badań i dociekań naukowych ostatnich kilkunastu lat. Okazale wydana w Krakowie księga referatów jako naukowe pokłosie tego sympozjum została uroczystie wręczona papieżowi Janowi Pawłowi II w dniu 8 czerwca 1997 roku w czasie jego piątej

Papież Jan Paweł II oraz profesorowie Maria Bobrownicka , Franciszek Ziejka i Ryszard Łuzny. Konferencja w Castel Gandolfo, sierpień 1996 (fot. Arturo Mari)

pielgrzymki do Polski w trakcie uroczystości sześćsetlecia Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Ryszard Łużny własnym wysiłkiem badawczym wytyczył nowe drogi poznawania kultury i życia duchowego Słowian Wschodnich. Jego osiągnięcia naukowe, budzące podziw rozmachem inwencji twórczej, oraz działalność dydaktyczna jako nauczyciela akademickiego i organizatora nauki stanowią wzorzec wybitnego uczonego i aktywnego członka społeczności akademickiej. Swój jubileusz siedemdziesięciolecia obchodzi w pełni sił twórczych. Wkroczył w wiek, który sprzyja - poprzez umiejętne spożytkowanie bogatych doświadczeń naukowych i życiowych - tworzeniu wielkich syntez. Niech więc przyjmie od nas, od Instytutu Słowiańszczyzny Wschodniej WSP w Olsztynie, od naszego Komitetu Redakcyjnego i jego przewodniczącego prof. zw. dr. hab. Alberta Bartoszewicza, ode mnie jako redaktora niniejszego tomu, od swoich przyjaciół, kolegów, uczniów i współpracowników z Polski i z zagranicy, publikujących swe prace w naszym tomie, wyrazy głębokiego szacunku, podziwu i uznania oraz najlepsze życzenia dobrego zdrowia i długich lat życia, spełnienia wszystkich marzeń i nowych planów twórczych.

Исполнять! Многая и благая лета! Ad multos, ad plurimos annos!

Bazyli Białokozowicz